

Ambice a schopnosti Evropské unie Analýza vojenských operací na podporu míru

JAN ZÁVĚŠICKÝ

Ambitions and Capabilities of the EU: An Analysis of the Military Peace Support Operations

Abstract: The presented article aims to analyse and compare military peace support operations conducted by the EU (PSO EU). These operations are treated as the benchmark test of the implementation capability of the European Security and Defence Policy project, a project which is limited by the member states' capacities and their political will. Also the relationship between the North Atlantic Treaty Organization and the European Union must be analysed and the unsettled state of the European allies' capabilities, as well as the crucial role of NATO to ensure a common defence must be further looked into. Nevertheless, one should still keep in mind that no effective military action could be taken without disposable well-equipped, tailored and trained operational capabilities. Concerning the European Union and its member states, this finding has still not been sufficiently put into practise.

Key words: European Union, peace support operations, European Security and Defence Policy, peace enforcement, North Atlantic Treaty Organization, military affairs.

Na základě komparace a analýzy dosud realizovaných vojenských misí Evropské unie (EU) prováděných pod hlavičkou Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) a jejich stručné deskripce si tato stať klade za cíl poukázat na současný stav bezpečnostní dimenze evropského integračního procesu z hlediska její praktické vnější realizace. Právě vojenské operace na podporu míru jsou chápány jako prubířský kámen takto vymezené ambice, neboť se v zásadě stávají dosud mezním polem evropských (čti EU) schopností a současně představují nejvyšší společný jmenovatel politické spolupráce členských států EU, do jisté míry vztahu EU a NATO a reálných vojenských schopností evropských spojenců.¹ Pomyslný nejvyšší společný jmenovatel je kromě toho závislý na předpokladu konsenzuálního souhlasu všech členských států Evropské unie jako podmínky pro spuštění dané operace, respektive na nevyjádření nesouhlasu, jak to předpokládá princip konstruktivní abstinence (*viz článek 23 Smlouvy o EU*). Práce chce ukázat, jakých omezených autonomních vojenských akcí je Evropská unie schopna.

Dále ovšem nebude podrobně analyzován problém operačních deficitů a perspektiv jejich odstranění. Pouze bude stručně poukázáno na limity vojenských schopností Evropanů. Těžištěm práce je analýza a srovnání dosud realizovaných operací na podporu míru EU. Stať se také primárně nevěnuje hodnocení jednotlivých operací z hlediska úspěšnosti naplnění jejich mandátů. Vojenským operacím se věnuje z pohledu realizace EBOP, zabývá se jejich významem pro EU² a snaží se analyzovat jejich roli v oblasti vnější projekce bezpečnostní dimenze evropské integrace a jejího fungování s důrazem na vojenské aspekty.

Vojenské operace na podporu míru (*Peace Support Operations – PSO*) EU je třeba vnímat nikoli jako separovaný prvek, ale jako přirozenou součást komplexního rámce bezpečnostní dimenze evropské integrace. Proto je třeba v dalším výzkumu reflektovat na PSO EU navazující oblasti a vzájemně související problematiky. Zejména jde o operační schopnosti Evropské unie, a to v rámci, v němž jsou tyto schopnosti budovány, tedy zejména zbrojní průmysl a spolupráce v jeho rámci³ a politický systém EU. Pouhé srovnání jednotlivých misí bez objasnění širšího kontextu a souvislostí by bylo možné považovat za příliš velký redukcionismus, nicméně přesto je nutné se s touto materií vyrovnat zejména proto, že jednotlivá PSO jako výstupy EBOP představují unikátní hmatatelnou a empiricky verifikovatelnou sadu dat. V závěru stati by měly být na pozadí této analýzy naznačeny některé zajímavé závěry nejen pro PSO EU jako projekci celé EBOP, ale v zásadě pro budoucí zahraničněpolitické a bezpečnostněpolitické směřování evropské integrace.

Otevřenou a dosud nezodpovězenou zůstává otázka schopností EU v rámci celého spektra vojenských operací (*Grevi – Lynch – Missiroli, 2005*). Vyčerpávajícím způsobem se touto skutečností zabývá tým expertů Úkolového seskupení (*Task Force*), sdružených kolem Nicole Gnesottové. Tato skupina v rámci Institutu bezpečnostních studií Evropské unie (*European Union Institute for Security Studies – EU ISS*) vytvořila pět strategických scénářů nasazení evropských ozbrojených sil. Scénáře jsou součástí dokumentu s názvem *Evropská obrana; Návrh Bílé knihy* (*Gnesotto /chair/, 2004*), vydaného EU ISS v březnu 2004.

První scénář, odehrávající se na úrovni „PSO většího rozsahu“ a charakteru *peacekeepingové* mise, není z hlediska evropských schopností větším problémem. Druhý scénář se odehrává na úrovni předpokládaného maxima EBOP, za něž tato práce považuje PSO. Druhý scénář předpokládá totiž nasazení ozbrojených sil v rámci „humanitární intervence v horní části spektra bojových operací“. Další scénáře už sahají spíše za možnosti současné EU. Lze ještě s úspěchem uvažovat o evropském angažmá v rámci třetího scénáře, jímž je „regionální válka, v níž jde o evropské strategické zájmy“. Zde EU ISS identifikuje obdobné deficity jako v případě druhého scénáře. Pro Evropu je rozhodující závěr, že takové operaci mohou odpovídající velící a řídicí rámec poskytnout jedině Spojené státy. Další dva scénáře jsou také zcela mimo dosah autonomních společných evropských vojenských schopností. Šlo o „zabránění útoku zbraněmi hromadného ničení“, kde je podmínkou vojenská podpora a koordinace operací USA. Konečně pátý scénář počítá s teritoriální obranou v případě nasazení zbraní hromadného ničení, jelikož je konvenční hromadný útok nepravděpodobný. V tomto případě jsou schopnosti Evropy velmi omezené. Nejenže není na dostatečné úrovni budován systém civilní ochrany, ale Evropě kromě zpravodajských kapacit (SIGINT, IMINT, HUMINT) a speciálních sil, vhodných pro likvidaci teroristů, chybí též adekvátní systém protiraketové obrany. Pouze některé státy disponují omezeným americkým systémem Patriot (*Gnesotto /chair/, 2004, s. 71–96*). Práce by měla prokázat schopnosti EU a EBOP na pozadí těchto scénářů a realizovaných operací.

CO JSOU OPERACE NA PODPORU MÍRU EVROPSKÉ UNIE

Pro potřeby práce je nezbytné rámcově definovat především to, co se myslí běžně používaným, leč dost mlhavým pojmem *mírová operace*.⁴ Výstižně toto trvalé dilema, inherentní „mírovým“ operacím, vystihuje výrok britského generála Michaela Rose (v letech 1993–1994 byl velitelem sil OSN v Bosně a Hercegovině): „*Zasáhnout tank v sebeobraně, to je peacekeeping. Zasáhnout infrastrukturu, místa velení a řízení, to je válka, a já nehodlám jít do války v bíle natřených tancích.*“ (*Zúna, 2002, s. 23–24.*) Terminologie mírových operací NATO je inspirací pro tuto práci a v zásadě je alianční terminologie aplikována na Unii. Severoatlantické alianci přísluší role v rámci širší koncepce operací krizového řízení (reakce na krize) tzv. *Crisis Response Operation*, do níž spadají právě operace na podporu míru (*Eesti Välisministeerium, 2005*). Podrobně se mírovými opera-

cemi dále zabývají předpisy a dokumenty Severoatlantické aliance: *AJP 3.4, Operations Other Than War; AJP-3.4.1, Peace Support Operations a AJP 3.4.1.1, Tactics Techniques and Procedures for NATO Peace Support Operations*.⁵ PSO NATO jsou pak definovány jako: „Multi-funkční operace, vedené nestranně zpravidla k podpoře mezinárodně uznávané organizace, jako je OSN, nebo OBSE, zahrnující vojenské síly, diplomatické úsilí a humanitární organizace. PSO jsou určeny k dosažení politického řešení krize, nebo jiných specifikovaných podmínek. Zahrnují operace na udržování míru a vynucování míru, stejně tak předcházení konfliktům, vytváření míru, budování míru a humanitární činnost.“ (Zůna, 2002, s. 38).⁶

V této souvislosti je vhodné připomenout definici cílů PSO EU, kterou práce rozumí petersbergské úkoly, čímž se unijní operace z hlediska obsahu překrývají s výše definovanými obdobnými operacemi NATO. Podle článku 17 *Smlouvy o EU* mohou být vojenské jednotky členských států použity k humanitárním a záchranným operacím, k akcím na udržení míru (*peacekeeping*), k nasazení bojových jednotek v *crisis-managementu*, včetně *peace-makingu*.⁷ V souvislosti s dalším rozvojem EBOP se hovoří o revidovaných petersbergských úkolech.⁸ Bojové skupiny EU (*EU Battle Groups*), nejnovější rámec budování intervenčních sil Unie, by měly být používány při následujících typech operací⁹ (Bělčík – Borkovec, 2006):¹⁰

- a) Oddělení znepřátelených stran použitím síly, včetně nastolení míru a zabezpečení zásobovacích linií.
- b) Operace na předcházení konfliktu, včetně preventivního nasazení vojsk, odzbrojovacích operací a prosazení embarga.
- c) Evakuační operace v nepřátelském prostředí.
- d) Asistence při humanitárních operacích, včetně asistence při odstraňování následků katastrof a asistence při evakuaci uprchlíků.
- e) Obsazení míst vstupů v prostoru operace (přístavů anebo letišť) a zajištění přísunu hlavních sil při operacích většího rozsahu.
- f) Další možné bojové i nebojové operace k řešení situací v rozsahu petersbergských misí.

Výše uvedené „alianční vymezení“ PSO bude aplikováno v případě Evropské unie. V práci pak bude pojednáno o těch ryze vojenských akcích, které lze definovat jako PSO EU, přičemž pro tuto stať je klíčové, že:

- a) PSO EU jsou prováděny za použití vojenských sil a prostředků;¹¹
- b) cílem PSO EU je dosažení nebo udržení míru (tedy politický cíl);
- c) PSO EU jsou prováděny EU v rámci její EBOP;
- d) jde o mise mimo teritorium členských států EU (*out of area*).

Z hlediska definování PSO nepřímou potvrzuje blízkost operací EU a NATO mimo jiné Radek Khol: „Po vstupu ČR do EU se operace ke zvládnutí krizí vedené NATO či EU dostaly formálně na stejnou úroveň...“ (Khol, 2005 a, s. 149.) Pokud se týká nasazení a použití ozbrojených sil, na faktickou rovinu jsou dány NATO a EU také například ve *Vojenské strategii České republiky*: „Česká republika bude od roku 2007 připravena účastnit se v jedné alianční, unijní nebo koaliční operaci na prosazení míru.“ (*Vojenská strategie České republiky*, 2004, s. 8.)

Důvodem pro opuštění tradičního termínu mírové operace je především skutečnost, že slovo mírový by mohlo při dalším používání spíše vnést zmatky do současného terminologického rámce. Navíc, a to je zřejmě nejpádnější argument, operace na vynucení míru spadající pod PSO je jen stěží a pouze s velkou dávkou eufemismu možné nazvat mírovými operacemi. Také z důvodu vztahu EU – NATO a v praxi přebírané terminologie je nejvhodnější právě používání termínu PSO. Důležité je rovněž to, že také evropské ozbrojené síly určené pro PSO EU jsou budovány tak, aby byly schopny nasazení v rámci spektra operací, sahajícího od humanitární asistence přes protiteroristické akce až po vedení operací intenzity války¹² (Flournoy – Smith et al., 2005, s. 19).

Přehled realizovaných operací pro hlavičkou EBOP k únoru 2007

	Probíhající mise	Ukončené mise
Vojenské mise	Vojenská operace EU v Bosně a Hercegovině (European Union Force – EUFOR Althea)	Vojenská operace EU v Bývalé jugoslávské republice Makedonii (Concordia)
		Vojenská operace EU v Demokratické republice Kongo (Artemis)
		Vojenská operace EU v Demokratické republice Kongo (EUFOR RDC)
Jiné než vojenské mise	Policejní mise EU v Bosně a Hercegovině (European Union Police Mission – EUPM)	Mise EU pro budování právního státu v Gruzii (Eujust Themis)
	Policejní mise EU v Kinshase (EUPOL Kinshasa)	Policejní mise EU v Bývalé jugoslávské republice Makedonii (Proxima)
	Integrovaná mise EU pro budování právního státu v Iráku (Eujust LEX)	Policejní poradní tým EU v Bývalé jugoslávské republice Makedonii (EU Police Advisory Team – EUPAT)
	Mise EU k reformě bezpečnostního sektoru v Demokratické republice Kongo (EUSEC DR Congo)	Pozorovatelská mise EU v Aceh (Aceh Monitoring Mission – AMM)
	Podpora EU misi Africké unie AMIS II v Dárfúru (AMIS EU Supporting Action)	Plánovací tým EU v Kosovu (European Union Planning Team – EUPT Kosovo)
	Policejní mise EU v Palestině (EUPOL COPPS)	
	Asistenční mise EU v Rafáhu (EU Border Assistance Mission – EU BAM Rafah)	
	Mise na hranicích Moldávie s Ukrajinou	

Pramen: Council of the European Union: European Security and Defence Policy (ESDP). EU Operations, 2006, http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=268&lang=EN&mode=g

Z této tabulky je patrné, že se EU nesoustřeďuje jen na vojenské operace na podporu míru (Artemis, Concordia, Althea, EUFOR RDC), ale také na civilní – policejní (například EUPM), pozorovatelské mise (indonéska provincie Aceh, palestinská území v Rafa-

hu), asistenční (logistické, pomocné a podpůrné) operace (například AMIS II) a další, například poradenské mise (EUSEC), (*dále srovnej Nowak /ed./, 2006*). Podíl vojenských misí je přitom z hlediska celkového počtu misí menšinový, nikoli však co do významu či počtů personálního a technického obsazení.

Tak jako není zcela uzavřena širší diskuze o definici mírových operací, také v otázce definice *vojenské PSO* nepanuje v případě Evropské unie jednoznačná shoda. Ilustrativním je příklad Agnieszky Nowakové, která řadí do vojenských operací i misi EUSEC DR Congo (*Nowak /ed./, 2006, s. 141–142*). V ní jsou sice zastoupeny vojenské kapacity, nicméně nešlo o bojovou akci, ale o misi, která je misí poradní a asistenční a v jejím čele na rozdíl od níže analyzovaných operací stojí SG/HR Javier Solana, nikoli operační velitel (*srovnej Council of the European Union, 2006 b*). Zatímco Vojenský štáb EU (EUMS) řadí EUSEC DR Congo do nevojenské kategorie *capacity-building mission*, k vojenským operacím přidává podpůrnou operaci EU misi AMIS II v súdánském Dárfúru (*European Union Military Staff, 2006, s. 8–10*).¹³ Tato práce tedy za vojenské PSO EU považuje ty mise, které jsou současně:

- a) prováděny za použití vojenských struktur EU a na základě *Společné akce Rady* Evropské unie;
- b) probíhají za identifikace a využití silového a operačního velitelství a velitele;
- c) využívají ozbrojené síly členských států EU, vojenské prostředky a kapacity;
- d) jsou realizovány v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky.

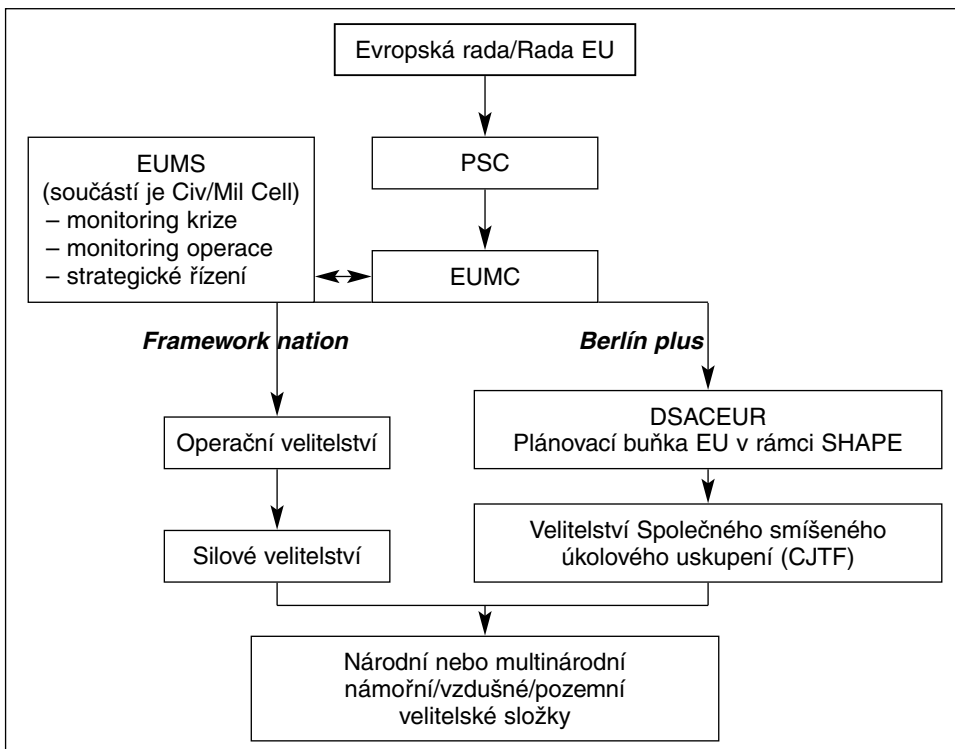
Z hlediska Evropské unie a jejích členských států má nezastupitelný význam budování a výcvik takových ozbrojených sil a intervenčních uskupení, která jsou projektována pro použití v mnohonárodních uskupeních. Jelikož jde o mnohonárodní operace, je na místě letmě vysvětlit pojmy *framework nation* a *lead nation*, které jsou v odborné literatuře někdy zaměňovány (*srovnej Goris, 2004; Pachta, 2005, s. 95; Møller, 2005, s. 33–34*). Termín *lead nation* zpravidla označuje stát, který stojí v daném časovém úseku na pozici hlavního velení a řízení dané multilaterální operace. Nejčastěji se to děje na základě principu rotujícího velení v rámci mnohonárodních struktur. Princip *framework nation* se od *lead nation* liší tím, že pro provedení operace jsou využity velitelské, komunikační a řídicí struktury jednoho státu, bez čehož by operace v odpovídající podobě nebyla realizována. Koncept *lead nation* lze vykládat tak, že jedna určitá země může zodpovídat například za logistické zásobování všech ostatních národních součástí určitým druhem (vesměs spotřebního) materiálu (*Fučík, 2003, s. 98*). Princip *lead nation* je obecněji používán v situaci, kdy je daný stát odpovědný za veškeré fungování armádního sboru v době míru, kdy je integrace s jednotkami druhého státu minimální a omezuje se na několik styčných důstojníků. V tomto modelu se štábní procedury, právní systém a další řídí podle dominantního státu (*Khol a kolektiv, 2003 b, s. 8*).

Zřejmě nejvhodnější se ohledně vymezení obou metod zdá poznatek Stevena W. Marshalla z velitelství sil EUFOR v Sarajevu. Jak Marshall správně tvrdí, neexistuje jasná formální definice a v praxi operací na podporu míru je rozdíl zhruba následující. *Framework nation* je označení pro stát s celkovou odpovědností za velení a řízení operace a současně její logistické podpory, včetně zásob a tylové infrastruktury. *Lead nation* je pak aplikován v zásadě ve dvou případech. První použití se shoduje s náplní *framework nation* s tím rozdílem, že *lead nation* nezahrnuje logistickou podporu a infrastrukturu (tedy pouze velení a řízení operace). Druhým případem je stav, kdy je daný stát v pozici *lead nation* v partikulární oblasti či zdrojích. Může tedy nastat situace, kdy je v rámci jedné operace vykonávané podle modelu *framework nation* současně aplikován také model *lead nation* pouze pro určitou oblast (například pro ochranu sil – *force protection*), (*Marshall, 2006*).

Vlastní rozlišení dvou zmínovaných druhů koncepcí provádění PSO pochází nejpозději z roku 1997, kdy Rada ministrů Západoevropské unie (ZEU) v deklaraci z 22. 6. 1997 definuje pro potřeby provádění petersbergských misí: a) koncept *framework nation*, b) mnohonárodní velitelství odpovědné ZEU. Přiklonění se k *framework nation* je zdůvodněno

potřebou flexibilního způsobu reakce a široké různorodosti krizových situací, což si vyžaduje vytvoření optimálního způsobu dostupných prostředků (*Western European Union, 1997, s. 7*). V rámci EU byla formule *framework nation* schválena Radou 24. 6. 2002 jako koncepce pro vedení autonomních evropských operací krizového managementu (*Faria, 2004, s. 42*). Schematicky lze hierarchii a systém řízení a velení vojenských operací EU znázornit následujícím způsobem, přičemž schéma obsahuje variantu Berlín¹⁴ plus a bez něj.

Struktura velení a řízení operací EU

Pramen: Vrettos, Konstantinos: ESDP developments and the Headline Goal 2010 – reply to the annual report of the Council. Western European Union Parliamentary Assembly, DOCUMENT A/1898, 15 June 2005, http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2005/1898.html (upraveno).

V případě níže analyzovaných operací byl *framework nation* poprvé použit v rámci operace Concordia, kde tato role připadla Francii, stejně jako v případě mise Artemis. V rámci mise Althea není koncept *framework nation* aplikován. EUFOR na bázi *framework nation* fungují pouze na dílčích nižších úrovních.¹⁵ V rámci operace Althea je uplatněn princip rotace na klíčových pozicích v rámci mnohonárodního velitelství i úkolových seskupení. V nejnovější operaci EUFOR RDC je v roli *framework nation* Německo.

EVROPSKÁ UNIE, ORGANIZACE SEVEROATLANTICKÉ SMLOUVY A SCHOPNOST EU VELET A ŘÍDIT AUTONOMNÍ AKCI

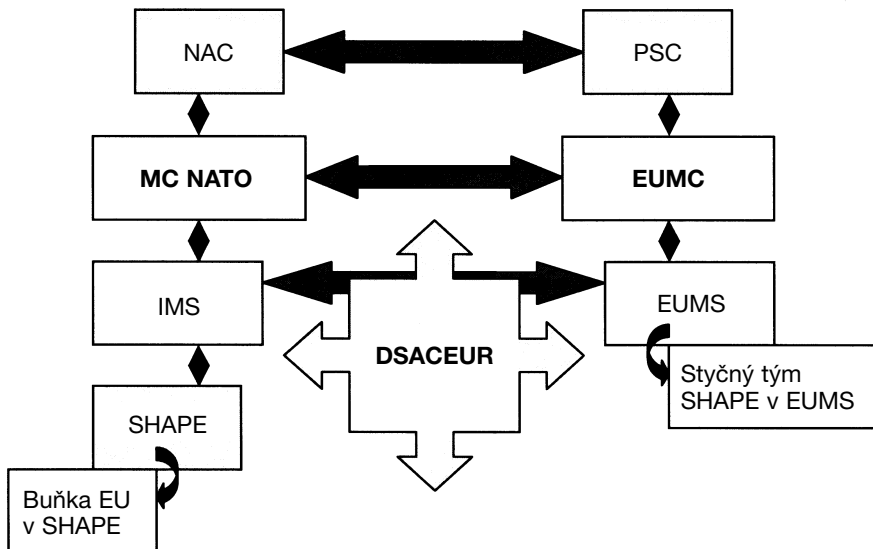
Jelikož byla evropská bezpečnost po dlouhou dobu s mírnou nadsázkou řečeno ve vleku NATO, bylo jen otázkou času, kdy po skončení studené války dojde k relativně jasnému definování vztahu mezi rostoucími evropskými bezpečnostněpolitickými ambicemi a tradičním transatlantismem. Dosažení shody na vzájemném poměru mezi oběma mezinárodními strukturami se stalo předpokladem pro rozvoj EBOP a její realizaci. Není to sice účelem té-

to práce, nicméně je nutné alespoň nejdůležitější momenty tohoto vztahu stručně rozkrýt s ohledem na PSO EU (*k tomu například Kamp, 2001; Khol, 2002; Závěšický, 2004*).

Otázka vztahu mezi Evropskou unií a NATO nebyla do konce roku 2002 uspokojivě vyřešena. Až na pozadí kodaňského summitu, uzavírajícího dánské předsednictví, došlo k zásadnímu rozhodnutí a k průlomů v otázce vztahů EBOP a NATO. Dne 16. 12. 2002 na společném zasedání Severoatlantické rady a Politického a bezpečnostního výboru EU byla podepsána společná deklarace o „nové éře spolupráce mezi oběma organizacemi“, která obsahovala hlavní prvky dohody, uznání strategického partnerství a připravenost k jeho kodifikaci. V současnosti je situace ve vztahu Unie k aliančním prostředkům a strukturám taková, že se EU rozhodne, zda bude při vedení operace, kdy není NATO angažováno jako celek, požadovat využití struktur a kapacit Severoatlantické aliance, či zda využije pouze vlastních sil. V praxi je opuštěn dříve uplatňovaný princip *NATO first*, který znamená, že Evropská unie bude zasahovat jedině tam, kde se NATO neangažuje jako celek. Přístup EU k definovaným strukturám a kapacitám je v takovém případě podmíněn předchozím souhlasem Severoatlantické rady (*North Atlantic Council – NAC*). Jde tedy o *ad hoc* schvalování každého jednoho využití kapacit NATO Severoatlantickou radou (*Monaco, 2003*).

Dokumentem, který dobře vystihuje logiku fungování a provádění PSO EU, je dokument *European Defence: NATO/EU Consultation, Planning and Operations* ze závěrů italského předsednictví v prosinci 2003. Pro PSO EU je pak nejvýznamnější ta pasáž dokumentu, která hovoří o provádění autonomních vojenských operací EU, kdy hlavní volbou bude národní velitelství, které může být „zmnohonárodněno“ (*multi-nationalised*) pro účely provádění operace vedené EU. V určitých případech může Rada po poradě s Vojenským výborem EU (*European Union Military Committee – EUMC*) rozhodnout o použití kolektivního orgánu Vojenského štábu EU (*European Union Military Staff – EUMS*), a to hlavně tehdy, pokud bude potřeba společné civilně-vojenské akce a kde nepůjde určit nějaké národní velitelství¹⁶ (*Council of the European Union, 2003*). Na základě této dohody došlo k vytvoření plánovací buňky EU v rámci SHAPE a NATO vysílá do EUMS styčný tým SHAPE. Následující schéma naznačuje vztahy mezi oběma organizacemi.

Vztahy Vojenského výboru NATO a EU v souvislosti se vztahy EU a NATO

Pramen: Hrabal, F.: Vojenský výbor NATO v organizační struktuře aliance. In: Hloušek, Vít – Pavlačík, Zbyněk (eds.): Pět let v NATO. Vojenské, politické a společenské aspekty členství České republiky v NATO. Brno – Ostrava: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity – Jagello 2000, 2004, s. 194.

Kontroverzní otázka samostatné vojenské plánovací kapacity EU, o jejíž vytvoření se zasloužil „pralinkový minisummit“ Německa, Francie, Lucemburska a Belgie v dubnu 2003, byla vyřešena vznikem civilně-vojenské plánovací buňky (*Civil-Military Cell – Civ/Mil Cell*) v rámci EUMS (*Quille, 2003, s. 3*). Jde o poměrně zásadní krok, který bude mít hluboké implikace z hlediska budoucího vývoje nejen PSO EU, ale celé EBOP. Současně je nutné podotknout, že ve srovnání s návrhy minisummitu je v současnosti realizována spíše jistá minimalistická varianta řešení evropských autonomních plánovacích struktur, a to jak ve funkčním, kapacitním, tak i v početním ohledu (*Bergeron, 2004*). Plánovací buňka je součástí struktury EUMS a doplňuje pět dalších divizí v rámci Vojenského štábu Evropské unie.¹⁷

Civilně-vojenská plánovací buňka by měla provádět včasné varování, vyhodnocování a expertní analýzy situace a strategické plánování (*Bacot-Déciaud, 2005, s. 191*). Tento orgán by měl být po roce 2006 schopen v případě potřeby vytvářet operační centrum a na vojenské úrovni plánovat a řídit autonomní operaci EU a pomáhat při koordinaci vojensko-civilní spolupráce (CIMIC). V případě využití struktur NATO v rámci aplikace ujednání Berlín plus neexistuje jasný mechanismus, který by vojensko-civilní dimenzi plánování EU mohl projektovat do procesu operačního plánování v SHAPE (*Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2005*). V podstatě by tak měla buňka být tím orgánem, který Rada použije podle ustanovení *European Defence: NATO/EU Consultation, Planning and Operations* tehdy, pokud nebude vhodné disponibilní národní velitelství (*Council of the European Union, 2003; srovnej World Security Institute Project, 2006*). Nejde přitom o stálé velitelské a plánovací centrum.

VOJENSKÉ OPERACE NA PODPORU MÍRU EVROPSKÉ UNIE

Především řádky se zaměřily na dopady uspořádání vztahu mezi oběma organizacemi na autonomní strukturu EU pro realizaci vojenských akcí. Následující řádky pak podávají analýzu realizovaných a probíhajících vojenských operací EU v souvislosti s EBOP. Na příkladech jednotlivých dosud realizovaných vojenských operací na podporu míru a na základě jejich srovnání by měla práce poukázat na dosavadní nejvyšší společný jmenovatel praktické realizace projektu Evropské bezpečnosti a obranné politiky.

Concordia

Odblokování vztahu mezi EU a NATO a uzavření *Rámcové dohody* v březnu 2003 umožnily rozvinout historicky první vojenskou operaci EU, realizovanou za použití prostředků a kapacit NATO. V Bývalé jugoslávské republice Makedonii (FYROM) byla v rámci EBOP ustanovena první vojenská mise EU – operace Concordia. To, že se EU poprvé vojensky angažovala právě na Balkáně, mělo symbolický význam. Jak dále soudí Zdeněk Kříž, „pro celkový úspěch mise bylo významné, že Evropská unie převzala v Makedonii angažmá po Severoatlantické alianci“ (*Kříž, 2005 a, s. 48*).

K převzetí mise NATO do rukou EU došlo dne 18. 3. 2003. Rozhodnutí o spuštění operace Concordia bylo formálně založeno na *Společné akci Rady (Council Joint Action, 2003 a)* z 27. 1. 2003. Rada ministrů pak v březnu rozhodla po předchozí žádosti makedonského prezidenta Borise Trajkovského v intencích rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1371 (*Bacot-Déciaud, 2005, s. 196; Amaral, 2005, s. 17–18*). Mandát mise byl 21. července prodloužen na žádost makedonské vlády do 15. 12. 2003. Společně hrazené operační výdaje lehce přesáhly operační výdaje ve výši 4,7 milionu EUR, přičemž díky prodloužení mise byla tato částka zvýšena na 6,2 milionu EUR.

Z hlediska možností a limitů PSO EU je důležité, že mise nastoupila po ukončené operaci Severoatlantické aliance Allied Harmony, která skončila k 31. 3. 2003, a že Unie převzala působení vojáků armád NATO. Ve srovnání s misí NATO se nezměnil ani právní rámec a mandát mise. Podle mechanismu spolupráce se Severoatlantickou aliancí Berlín plus využívaly síly EU vojenských plánovacích, komunikačních a velitelských prostředků a kapacit NATO, respektive Vrchního velitelství spojeneckých sil v Evropě.

Unijní operace čítala zhruba polovinu původního početního stavu aliančních vojáků (700), když Unie řídila přesně 357 vojáků (308 z členských států EU, 49 z nečlenských), (Abele, 2003; Møller, 2005, s. 32). Nicméně vzhledem ke zlepšující se bezpečnostní situaci byl počet vojáků NATO ještě před předáním mise Unii redukován přibližně na 470. Mise byla otevřena třetím zemím, a tak na ní participovalo celkem 27 států, z toho 14 nečlenů Unie. Největším kontingentem o síle 145 z celkových 357 vojáků přispěla Francie, která současně působila jako *framework nation* s tím, že organizačně zastřešila celé úsilí účastníků se států. Zdeněk Kříž tuto skutečnost označuje za formování „koalice ochotných“ (Kříž, 2005 a, s. 49). Koncept *framework nation* je z hlediska dalších PSO EU poměrně zásadní, což lze dokumentovat již na v pořadí druhé vojenské misi Artemis.

Operačním velitelem PSO Concordia byl v souladu s Berlínem plus schválen DSACEUR německý admirál Rainer Feist a operačním velitelstvím se stalo SHAPE (Khol, 2003 a, s. 8). Velitelem sil byl jmenován francouzský generál Pierre Maral, jehož v říjnu 2003 nahradil generálmajor Ferreira Dos Santos z Portugalska (Grevi – Lynch – Missiroli, 2005, s. 4). Celkové politické vedení připadlo Evropské unii, konkrétně Politickému a bezpečnostnímu výboru. Ten pod politickou odpovědností Rady ministrů vykonával politickou kontrolu mise a strategické řízení. Výbor byl v souladu s článkem 25 *Smlouvy o EU* autorizován Radou ministrů k výkonu náležitých rozhodnutí – jmenovitě ohledně plánování operací, hierarchie velení a pravidel nasazení vojsk/pravidel boje (v originále *règles d'engagement*, anglicky *Rules of Engagement – RoE*), (Bacot-Déciaud, 2005, s. 196).

Hlavní cíle mise Concordia byly: a) demonstrací nadnárodní vojenské přítomnosti dále přispívat k utváření a zachování stability a bezpečnosti zejména v oblastech bývalé krize; b) přispívat k obnově důvěry mezi etniky zúčastněnými v konfliktu; c) zabezpečit stálý přehled o celkové situaci v zemi s důrazem na bezpečnostní situaci v oblastech bývalé krize; d) přispívat k zajištění bezpečnosti příslušníků mezinárodních organizací, které v zemi působily (Ministerstvo obrany České republiky, 2004, s. 117). Úsilí mise sil EUFOR mělo přispět k realizaci *Ohridské rámcové dohody* ze srpna 2001.

Jelikož předchozí krizi zvládla Severoatlantická aliance, EU ve FYROM prováděla pouze postkonfliktní operaci (postkonfliktní *peacebuilding*). Klíčové a potenciálně konfliktní odzbrojení místních bojůvek provedlo již NATO. Concordia měla svých cílů dosáhnout demonstrativní vojenskou přítomností, podporou mezinárodních pozorovatelů a spoluprací s místními autoritami.

Operace na podporu míru Concordia sehrála důležitou roli v transatlantickém vztahu, především ve vztahu mezi Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí. Nedošlo k usku- tečnění černých scénářů, počítajících s tím, že se vojáci Unie zapojení do mise Concordia dostanou do přímých ozbrojených střetů mezi albánskými paramilitárními bojůvkami a ozbrojenými silami FYROM (Earle, 2004, s. 10). V takovém případě by mohlo dojít dokonce i k jejich vyproštění jednotkami americké námořní pěchoty. Taková akce, leč nezbytná, by z politického hlediska byla pro Unii pohromou. Naštěstí pro EU proběhla mise bez vážnějších problémů. Jak se vyjádřil generál Pierre Maral, přestože rozsah použitých sil byl z hlediska dalších operací na podporu míru malý a tyto síly měly k dispozici jen nutné minimum vojenských prostředků, vyhovoval tento rozsah omezenému mandátu a preventivním úkolům mise (Kříž, 2005 a, s. 49). Mise měla výrazný politický rozměr, byla otázkou prestiže a jisté hrdosti Evropské unie a relativní schopnosti zasahovat v krizových oblastech (Mihalka, 2004, s. 44). Maximální politický a symbolický význam mise Concordia podtrhnul také generální tajemník NATO George Robertson: „Přijetím své první mise EU demonstrovala, že dospěl její projekt Evropské bezpečnosti a obranné politiky.“¹⁸ (Robertson, 2003.)

V září pak EU schválila vyslání policejní mise do Makedonie, která zahrnovala asi 170 policistů z 19 zemí a po vypršení prodlouženého mandátu operace Concordia nahradila vojenskou misi (Amaral, 2005, s. 17–18). Dne 15. 12. 2003 zahájila Evropská unie v pořadí již druhou svou policejní misi (první byla EUPM v Bosně a Hercegovině) s kó-

dovým označením Proxima (*European Union Police Mission in the Former Yugoslav Republic of Macedonia – EUPOL*). V zásadě jde o aplikaci nejen Evropany poměrně prosazované premisy o těsné vojensko-civilní souhře v rámci krizového managementu.

Misi Concordia lze považovat, a to i z hlediska omezeného mandátu, za misi úspěšnou. Jak připomíná Zdeněk Kříž: „První krok představující jeden možný model vojenské operace Evropské unie, tedy operace provedená s využitím kapacit Severoatlantické aliance,... nebyl neúspěšný.“ (Kříž, 2005 a, s. 49.) Jestliže Concordia byla první vojenskou operací Unie a byla provedena v rámci strategického partnerství mezi EU a NATO, pak následující vojenská mise se bez Berlína plus obešla. Šlo o operaci Artemis (*Bacot-Déciaud, 2005, s. 196*).

Artemis

Místem realizace v pořadí druhé PSO EU se stala Demokratická republika Kongo (*Democratic Republic of Congo – DRC*). Operace Evropské unie dostala název po řecké bohyni lovu Artemis a proběhla ve městě Bunia na severovýchodě Konga v centru provincie Ituri, mimo jiné bohaté na nerostné suroviny. V oblasti dlouhodobě postižené vnitřním konfliktem a napětím mezi dvěma hlavními zneprátenými etniky Hema a Lendu působila a stále působí mise OSN MONUC (*Mission d'Observation des Nations Unies au Congo*). Oblast velkých jezer je nejen pro Evropskou unii dlouhodobou prioritou a zvláště situace v DRC si zaslouží alespoň letný komentář. V místě operace Artemis probíhal konflikt mezi ozbrojenými skupinami, podporovanými v podstatě třemi stranami, které se snaží prosadit v místě bohatém mimo jiné na ropu, diamanty a zlato. Jde především o Ugandu a o Rwandu, mající vazby právě na skupiny ovládající zlatonosné oblasti. Uganda se nakonec z Konga stáhly, nicméně stále podporují povstalecké skupiny v Kongu. Od roku 1998 zemřelo v důsledku konfliktu přes čtyři miliony lidí (*International Crisis Group, 2006*).

Po konečném stažení ugandského kontingentu z lokality Ituri začátkem května 2003 vzniklo v oblasti bezpečnostní vakuum a vypukla další vlna masakrů mezi etniky Hema a Lendu. Rada bezpečnosti OSN situaci hrozící dalšími vysokými ztrátami na životech řešila rezolucí číslo 1484, která v souladu s kapitolou VII (tedy vynucení míru, anglicky *peace enforcement*) *Charter OSN* autorizovala členské státy OSN k vytvoření Pohotovostní mezinárodní nouzové síly (*Interim Emergency Multinational Force – IEMF*) s mandátem do 1. 9. 2003 (*Bacot-Déciaud, 2005, s. 196–197; Kříž, 2005 a, s. 50–51*). Důležitá je ovšem skutečnost, že již dva dny předtím – 28. května – Francie oficiálně deklarovala svůj úmysl zasáhnout v Ituri. Již tehdy byla Francouzi připravena operace Mamba, která vycházela z následujícího politického zadání: a) mandát pod kapitolou VII *Charter OSN*, b) podpora operace ze strany DRC, Ugandy a Rwandy,¹⁹ c) co do rozsahu a délky mise limitovaný mandát (*Faria, 2004, s. 40*). Koncem května ovšem také v rámci Evropské unie dozrála politicky příznivá situace (přes počáteční zdráhání se s podporou připojilo Německo), (*Faria, 2004, s. 47*). Evropští vojenští plánovači se vysláním peacekeepingové PSO zabývali již od poloviny května a rovněž generální tajemník OSN jednal s SG/HR Javierem Solanou o možnosti nasazení evropských sil k udržení bezpečného prostředí okolo města Bunia.

V oficiální rovině Unie reagovala na situaci v DRC *Společnou akcí Rady 2003/423/CFSP* z 5. 6. 2003 a zahájením operace Artemis. Cílem operace Artemis byla v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN stabilizace bezpečnostních podmínek a zlepšení humanitární situace v Bunii, zajištění obrany letiště, dvou místních uprchlických táborů a utečenců, a pokud by to situace vyžadovala, měly IEMF zajistit i bezpečnost civilní populace, personálu OSN a pracovníků humanitárních organizací ve městě (*United Nations Security Council Resolution, 2003*). Operaci Artemis vedli Evropané v těsné součinnosti s misí MONUC, která se připravovala na zvýšení počtu vlastních jednotek.

Operace stála sedm milionů EUR, schválených Radou v rámci společných operačních výdajů zúčastněných států (*Council Joint Action, 2003 b*). Ostatní výdaje šly přirozeně

k tíži jednotlivých podílejících se států s tím, že poměr „společných výdajů“ (*common costs*) je zde i v případě dalších misí v řádu jednotek procent. Podle článku 28, odstavce 3 *Smlouvy o EU* totiž platí, že výdaje na operace s vojenským nebo obranným dopadem nejsou hrazeny ze společného rozpočtu a že jsou explicitně vyňaty z možnosti financování z prostředků rozpočtu EU/ES.

První předsunuté jednotky dorazily na místo dne 6. 6. 2003. Mise byla složena ze zhruba 2100 mužů, včetně mechanizovaných jednotek. Na misi participovalo šestnáct států. Tak jako v předchozí misi působila i zde jako *framework nation* Francie, která zároveň poskytla nejsilnější kontingent (1679 vojáků).²⁰ Francie dala k dispozici komunikační, plánovací a velitelské kapacity, Artemis byla plánována a prováděna pařížským operačním velitelstvím (*Centre de Planification et Conduite des Operations*).²¹ Kromě Francie se na misi podílelo dalších jedenáct členů EU, celkem tedy šestnáct zemí.

Operace se dále účastnilo Německo s druhým nejpočetnějším kontingentem o síle 350 příslušníků Bundeswehru, šlo však o nebojové jednotky. Dále na misi participovala Velká Británie, Švédsko, Belgie, Španělsko, Portugalsko, Nizozemsko, Řecko, Irsko a další nečlenské státy EU – Jihoafrická republika (JAR), Brazílie, Kanada²² a Maďarsko²³ (*Haine, 2004, s. 8; Kříž, 2005 a, s. 51; srovnej Bacot-Déciaud, 2005, s. 197*). Z celkového počtu 2060 vojáků bylo přitom přímo v DRC nasazeno asi 1100 mužů. Dalších asi 900 vojáků bylo dislokováno v Ugandě, kde se nacházelo strategické letiště v Entebbe, vzdálené asi 300 km severovýchodně od Bunii. V Ugandě se tato část sil operace podílela na týlovém zabezpečení jednotek v Ituri. V případě nouze zde byly připraveny jednotky převážně francouzských vojáků, včetně letecké podpory, zahrnující bojové letouny Mirage na základnách v Entebbe a v Ndjamena²⁴ (*Peacekeeping Best Practices Unit, 2004, s. 12*). Zbytek evropských vojsk se na akci podílel v rámci pařížského velitelství (*Goris, 2004; srovnej Smith, 2004, s. 8*). Úspěch akce byl úzkostlivě sledován, mise Artemis musela především z politických důvodů uspět bez komplikací. Podobně jako v případě PSO Concordia šlo i zde o „první krok“. Mise Concordia byla první vojenskou operací Unie a ověřila Berlín plus, mise Artemis byla naopak první operací bez Berlína plus a první operací odehrávající se mimo evropský kontinent.

Politickou kontrolu a strategické řízení operace vykonával PSC pod gescí Rady EU. Tak jako v případě mise Concordia a níže analyzované mise Althea i v případě mise Artemis Rada EU autorizovala PSC k přijímání odpovídajících rozhodnutí v souladu s článkem 25 *Smlouvy o EU*. Tato autorizace zahrnovala pravomoc měnit operační plán, pravidla nasazení vojsk (RoE) a pravidla služebního postupu (*chain of command*).²⁵ Ohledně cílů mise a ukončení operace zůstává rozhodující pravomoc Radě, kdy tyto kompetence nedelegovala PSC (*Council Joint Action, 2003 b*).

V průběhu mise překročily evropské síly teritoriálně, nikoli však po stránce náplně své činnosti, mandát daný OSN, když svévolně rozšířily oblasti operace za mandátem definované území města Bunia, a tím formálně porušily standardy mezinárodního práva. „*Francouzské jednotky, složené z vojáků cizinecké legie a výsadkářů, totiž prováděly masivní zastrahování nepřátelských milic i mimo město až do vzdálenosti 45 kilometrů, k čemuž využívaly těžkou bojovou techniku. Při incidentu 16. 6. 2003 vojenské síly Evropské unie zcela v souladu s mandátem Rady bezpečnosti OSN opětovaly palbu členů místní milice a zabily dva její příslušníky na jihozápadu Bunii.*“²⁶ (*Kříž, 2005 a, s. 51*). Zmiňovaná překročení mandátu byla ospravedlnitelná z hlediska úspěšného splnění cílů operace. Velící generál Thonier vydal jasné příkazy ve smyslu: „Zasahujte silou tvrdě a při první příležitosti.“²⁷ Místní milice byly citelně zasaženy a přišly o řadu svých zbraní a dříve obsazených pozic. Dne 8. 7. 2003 byla Bunia vyhlášena symbolicky městem „beze zbraní“ (*Goris, 2004*).

Dne 1. 9. 2003 EU předala misi nově posíleným kontingentům OSN vybaveným rovněž silnějším právním mandátem. Poslední jednotky EU opustily DRC o necelý týden později (6. září) a ze základny Entebbe odletěli poslední vojáci dne 25. 9. 2003. Odpo-

vědnost za oblast převzaly přicházející jednotky mise MONUC, čítající zhruba 4800 příslušníků ozbrojených sil Bangladéše, Indie, Nepálu, Pákistánu a Uruguaye. Rozšíření počtu jednotek mise MONUC schválila Rada bezpečnosti OSN již v červenci na stav 10 800 osob, přičemž zmíněný kontingent 4800 vojáků dislokovaný v Ituri byl v tomto počtu již zahrnut (*Peacekeeping Best Practices Unit, 2004, s. 4 a 15*). Evropská unie se v DRC nadále zapojuje podporou a pomocí při výcviku místních policejních sil a poskytuje podporu misi MONUC. Během setkání předsedy Evropské komise Romana Prodiho s konžským prezidentem Josephem Kabilou v únoru 2004 nabídla EU pomoc s postkonfliktní obnovou, s reorganizací ozbrojených složek a s výcvikem policie. Na misi Artemis pak tedy navázala Evropská unie policejní výcvikovou misí EUPOL Kinshasa.

Mise Artemis byla první operací svého druhu realizovanou Evropskou unií. Šlo o operaci skutečně *out of area* a poprvé šlo současně o misi, která nevyužívala prostředků NATO. Jde o první autonomní misi EU mimo teritorium Evropy a v zásadě jde též o ověření, zda je EU schopna rozvíjet a nasazovat své vojenské síly i mimo Severoatlantickou alianci a s použitím vlastních prostředků. Je však skutečností, že NATO nebylo ani požádáno, aby se mise zhostilo. Vytvořil se tak nový precedent, kdy bylo Severoatlantické alianci upřeno „právo první volby“, tedy porušení principu *NATO first* (Keohane, 2003).

K hodnocení mise lze přistupovat v zásadě ze dvou možných úhlů. Na jedné straně je operace Artemis obecně hodnocena pozitivně, protože přispěla ke stabilizaci situace a posílila mír v oblasti. Artemis je důležitým krokem na cestě k plnohodnotné EBOP a dokazuje posilování evropského pilíře NATO. S podobnými nekritickými a optimistickými hodnoceními se lze setkat zvláště u představitelů Evropské unie (*srovnej Solana, 2004*). Na druhou stranu střízlivější komentáře namítají, že šlo o operaci v oblasti zájmů bývalých koloniálních mocností (Francie, Velké Británie) a že například Francie, která má s podobnými akcemi v Africe bohaté zkušenosti, je schopna provádět takové operace i samostatně, což ostatně nezřídka činí i bez mandátu Rady bezpečnosti OSN (*srovnej Kříž, 2005 a, s. 51*). Ze srovnání s operací Concordia vyplývá, že podobně jako v případě této první vojenské PSO EU byla i Artemis koncipována a realizována v poměrně úzkém mandátu a rozsahu. Mise trvala pouze 50 dní, byla početně na poměrně nízké úrovni a její teritoriální působnost byla značně omezená. Operaci Artemis lze vnímat poněkud odlišněji než skutečně unijní akci. Francouzské jednotky tvořily většinu z nasazených příslušníků ozbrojených sil a Francie, která operaci vedla, má v Africe své dlouhodobé zájmy. Nabízí se otázka, zda se o operaci EU jedná fakticky, či zda jde o pouhé vztyčení vlajky EU nad francouzskou misí a nad aktivitami OSN v Demokratické republice Kongo.²⁸ V souvislosti s konceptem *framework nation*, popsáním v úvodu práce a využívaným v praxi, se lze přiklonit spíše k tvrzení, že jde o unijní operaci. Koneckonců, těžko si představít scénář operace, která je realizována v oblasti, kde nemá žádný participující stát své zájmy (pomineme-li zájem na účasti v misi jako takové).

Je skutečností, že Evropská unie převzala politickou odpovědnost nad akcí vybrané úzké skupiny svých členských států. Operace Artemis se jeví jako příklad zvláštní shody mezi zahraničněpolitickými zájmy zúčastněných států a zájmem EU v téže oblasti a zájmem EU na projekci a realizaci projektu EBOP. Jak uvádějí Giegerich a Wallace, operace v Kongu slouží jako model pro budoucí reaktivní nasazení evropských vojenských sil. Podle názoru těchto autorů PSO EU Artemis reprezentuje vyvrcholení deset let trvajících bolestivého „procesu učení se“ (*Giegerich – Wallace, 2004, s. 165*). Podobné výroky patří spíše k optimistickým, nicméně vliv Artemis (respektive ověření operačního modelu skrze misi Artemis) má nezpochybnitelný význam pro konstituování následujících koncepčních rámců provádění PSO Evropskou unií.

Z humanitárního hlediska a z pohledu stanovených cílů byla Artemis nesporným krátkodobým úspěchem. V Bunii se rychle povedlo obnovit bezpečnost a pořádek. Do oblasti se vrátilo mnoho uprchlíků (kategorie Internally Displaced Persons), počet obyvatel města se zvýšil ze čtyřiceti tisíc na dvě stě tisíc, byly znovuotevřeny mnohé obchody a trhy

a rovněž humanitární pracovníci mohli vykonávat své poslání. Důležitý je rovněž čas, který Artemis poskytla OSN, aby tato světová organizace mohla připravit nově posílenou misi MONUC. Současně operace Artemis opětovně poukázala na nejcitlivější místa EBOP a PSO EU. Na letišť v Entebbe se evropské síly dostaly díky pronajatým ukrajinským letounům Antonov 124 Ruslan, neboť jinak než dílčím *outsourcingem* nemohli Evropané překonat vzdálenost zhruba šesti tisíc kilometrů od Bruselu.²⁹ Dále bylo zapotřebí na místě zajistit dopravu z Entebbe do Bunii, přičemž bylo využito letadel C-130 Herkules (*Andersson, 2006, s. 30*).

Bez povšimnutí by neměla zůstat ani skutečnost, že operace Artemis působila jako silný impulz pro vojenské plánovače a aktéry EBOP v Bruselu. Nedlouho po jejím ukončení byla přijata koncepce bojových skupin (*EU Battle Groups*), která vychází mimo jiné z úspěšného nasazení evropských vojenských sil v Demokratické republice Kongo.

Althea

Balkánský region zůstává nadále evropskou prioritou. EU a NATO již delší dobu plánovaly převzetí mise SFOR II (*Stabilisation Forces*) v Bosně a Hercegovině. Ze strany Unie se o tom hovořilo již na kodaňském summitu v roce 2002. Definitivní rozhodnutí o předání této mise Unii padlo na summitu NATO v Istanbulu, kde bylo potvrzeno, že půjde o operaci v souladu s kapitolou VII *Charity OSN* a za využití mechanismů Berlín plus. V pořadí již druhé balkánské vojenské angažmá EU je předmětem rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1551 z 9. 7. 2004, kde OSN vítá záměr Evropské unie převzít misi SFOR. Dne 12. 7. 2004 přijala Rada EU *Společnou akci*, kterou vyjádřila záměr uskutečnit vlastní misi Althea v rámci EBOP převzetím operace NATO (*Council Joint Action, 2004*). Mezinárodněprávní rámec dále upravuje rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1575 z 22. 11. 2004. Formálně alianční misi Unie převzala rozhodnutím Rady z 25. 11. 2004 (*Council Decision, 2004*).

Podobně jako mise Artemis v DRC je i mise Althea podpořena silným mandátem z hlediska možnosti použití síly pro vlastní obranu a prosazení ustanovení *Daytonské mírové dohody*. Robustní silový mandát misi zaručuje již zmíněná rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1575 (*United Nations Security Council Resolution, 2004 b, s. 4*). Pokud se týká finančních aspektů mise, její operační výdaje společně hrazené zúčastněnými státy v rámci ujednání Athena dosahují výše přes 71 milionů EUR.

Althea nastoupila do situace, kdy podobně jako v případě Concordia byla předchozí konfliktní situace zvládnuta Severoatlantickou aliancí a následně spravována misemi IFOR, SFOR a SFOR II. Z hlediska teoretického vymezení spadá mise Althea v rámci operací na podporu míru do akcí charakterizovaných jako *peace-building*, respektive post-konfliktní asistence.

Početní stav alianční SFOR II byl v červnu 2004 redukován na 7000 vojáků a v tomto počtu zahájila i Evropská unie vlastní operaci, které se účastní 33 zemí, z toho 22 členů EU. Mezi členy EU je největším přispěvatelem do mise evropských sil (EUFOR) Německo s 1100 vojáků a Velká Británie s 950 vojáků z původního počtu evropské operace na stavu 6300 vojáků. Mezi další velké kontingenty se řadí Francie, Nizozemsko, Itálie a Španělsko. Z nečlenských států mají na misi Althea největší podíl Kanada, Turecko a severoafrické Maroko. Zajímavý je na misi ten aspekt, že se jí účastní i neutrální státy EU – Finsko, Švédsko, Rakousko a Irsko. Dalším zúčastněným neutrálem je Švýcarsko (*srovnej Grevi – Lynch – Missiroli, 2005, s. 7 a 13*).

Politickou kontrolu a strategické řízení operace provádí Politický a bezpečnostní výbor, odpovědný Radě EU. Rada EU přitom rozhoduje o zahájení akce a schvaluje operační plán a pravidla nasazení vojsk (*Council Joint Action, 2004, odstavec 7; Kříž, 2005 a, s. 53*), což odpovídá modelu realizovanému v operacích Concordia a Artemis. Lze se proto domnívat, že EU již poměrně stabilně konstituovala rámec politického řízení svých operací. Provádění operace Althea má na starosti Vojenský výbor, jemuž podává hlášení operační

velitel, kterým byl jmenován britský generál John Reith, a velitel sil, kterým byl jmenován generálmajor David Leakey, rovněž příslušník britských ozbrojených sil. Davida Leakeyho v prosinci 2005 vystřídal italský generálmajor Gian Marco Chiarini, jehož v prosinci 2006 nahradil německý kontraadmirál Hans-Jochen Witthauer.

Velení celé operace spadá pod Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE), s nímž je ve spojení operační velitel EUFOR. Z definice vztahu EU a NATO zastává operační velitel John Reith současně také funkci DSACEUR. Velitelství sil EUFOR bylo pak zřízeno v Sarajevu. S NATO jsou vedeny pravidelné konzultace, nicméně hlášení o postupu operace jsou předávána operačním velitelem přímo pouze orgánům EU. NATO je informováno prostřednictvím Politického a bezpečnostního výboru a Vojenského výboru EU. Fungující spolupráce mezi složkami NATO a EU se zdá nejen jako velmi důležitá, ale i jako podmiňující úspěch celé operace (Quille, 2004, s. 3). Důležitou roli má v operaci též zvláštní vyslanec EU (Lord Ashdown), odpovídající za politickou koordinaci. Jeho úkolem je rovněž spolupráce s velitelem sil, který jeho rady ohledně místních a politických záležitostí bere v úvahu bez ohledu na služební postup (Quille, 2004, s. 2–3). Kvůli existenci dalších souběžných aktivit (nejen) EU v Bosně a Hercegovině má role zvláštního vyslance vzrůstající význam.

Althea není čistě vojenskou misí, podle jejího mandátu ji lze definovat jako „vojensko-civilní“ PSO. Síly EUFOR mají oproti předchozí misí SFOR působit spíše v kriminálních oblastech, jako je potírání korupce a organizovaného zločinu obecně. Oproti SFOR se evropské síly orientují také více na oblast vojenského pozorování a průzkumu (Bacot-Décriaud, 2005, s. 198). Zajímavá je otázka cílů mise, neboť se zdají formulovány poněkud ambiciózně. Z dlouhodobého pohledu je totiž cílem sil EUFOR vybudovat stabilní a multietnickou Bosnu a Hercegovinu, která bude žít v mírových sousedských vztazích a bude na nezvratné cestě do Evropské unie. Cílem je bezpečná, právní, životaschopná a stabilní Bosna a Hercegovina (Bacot-Décriaud, 2005, s. 198; Kříž, 2005 a, s. 53). Střednědobým cílem je bezpečnost v zemi a podpora integrace do EU a hlavním krátkodobým cílem pak dohled nad implementací *Daytonské mírové dohody*, budování základů státu, jakož i politicky velmi důležité zadržení osob podezřelých z válečných zločinů (Bacot-Décriaud, 2005, s. 198; Kříž, 2005 a, s. 53). „Vcelku úspěšné bylo také působení sil EUFOR na podporu místních a mezinárodních policejních sil v boji proti organizovanému zločinu, pašování, ilegální těžbě dřeva apod. Ze zbývajících dvaceti osob obviněných z válečných zločinů se během roku podařilo třináct dopadnout a vydat do Haagu před ICTY.“ (Khol, 2005 a.)

Stejně jako v případě DRC a FYROM je operace na podporu míru v Bosně a Hercegovině doplněna civilní policejní misí. V Bosně a Hercegovině dne 1. 1. 2003 nahradila Evropská unie dosavadní policejní misí OSN (UN IPTF) vlastním angažmá. Hlavním úkolem dosud probíhající EUPM (*European Union Police Mission*) je pomoc místním orgánům s vytvářením vlastních policejních sil. Policejní mise EU zahrnuje přes 500 policistů a policistek. EUPM je civilní misí, nevyužívá prostředků a kapacit NATO, v Bosně a Hercegovině asistuje při výcviku místních policejních sil, pomáhá při plánování a financování tamních policejních složek a mimo jiné podporuje bosenské policisty v boji proti organizovanému zločinu a korupci. Jelikož je potlačování korupce a organizovaného zločinu také součástí úkolů EUFOR, objevuje se otázka, do jaké míry se úkoly obou misí překrývají.³⁰ „Svým rozsahem tato akce [EUFOR – poznámka autora] výrazně překonává jak operaci *Concordia* v Makedonii, tak *Artemis* v Demokratické republice Kongo. Sedm tisíc vojáků v poli dokonale prověří schopnosti Evropské unie velet operaci středního rozsahu, zvláště v situaci, kdy pocházejí z 22 členských a 11 nečlenských zemí.“ (Kříž, 2005 b.) Budoucí vyhlídky EUFOR lze i přes velmi ambiciózní mandát hodnotit optimisticky s tím, že nadále bude posilována civilní dimenze operace. Mise potvrdila, že vysokých politických ambicí lze dosáhnout jedině úzkou kooperací s místními i mezinárodními aktéry.

EUFOR RDC

Dosud poslední realizovanou vojenskou operací v rámci EBOP je již druhé angažmá Evropské unie v Demokratické republice Kongo. Mise EUFOR RDC je spojena především s realizací prezidentských a parlamentních voleb v tomto africkém státě. Zájem EU na klidném a úspěšném průběhu konžských voleb je umocněn také tím, že Unie je jejich hlavním finančním donátorem. Jde o nelehký úkol pro ty, kteří si vytkli za cíl hladký průběh konžského volebního klání, Evropskou unii nevyjímaje (*srovnej European Parliament, 2006*). Konžské volby jsou ovšem pro Unii především politickou prioritou. Demokratická republika Kongo se nachází v době přechodu ke kýženému stabilnímu politickému režimu a snad i k demokracii. Po více než třiceti letech vlády diktátora Josepha Mobuta nastoupil režim Laurenta-Désiré Kabily, který zemi dal název Demokratická republika Kongo (*Democratic Republic of Congo – DRC*).³¹ V roce 1998 čelila tato africká země dalšímu kolu násilí, do něhož se v neklesající míře zapojili vnější aktéři, převážně sousední státy (viz kapitola, věnovaná misi Artemis). Když byl v lednu 2001 Kabila zavražděn, nastoupil na pozici prezidenta jeho syn Joseph Kabila. Koncem roku 2002 byl dohodnut odchod cizích jednotek (zejména rwandských) z východních částí Konga. V prosinci téhož roku uzavřely v Pretorii hlavní strany konžského konfliktu dohodu o zastavení bojů a o vytvoření vlády národní jednoty. Přejídná vláda, zformovaná dne 30. 6. 2003, dostala dvouletý mandát (prodloužitelný o jeden rok) k zorganizování voleb a k vytvoření fungujícího institucionálního subsystému. Prvním větším úspěchem bylo z tohoto hlediska přijetí Ústavy v referendu v prosinci 2005.

Z hlediska realizace PSO EU je opět na místě poukázat na omezený mandát a velikost mise. Operace byla oficiálně zahájena dne 12. 6. 2006 (přesně tři roky od zahájení operace Artemis) s tím, že její čtyřměsíční mandát daný rezolucí Rady bezpečnosti OSN číslo 1671 běží ode dne zahájení voleb (původně to mělo být 30. 6. 2006, ale nakonec se volby konaly o měsíc později). Jednotky EU opustily Kongo dne 30. 11. 2006, nicméně již po prvním kole prezidentských voleb se začalo otevřeně uvažovat o prodloužení operace.

Realizaci mise předcházela dřívější jednání, která v zásadě vyvrcholila v prosinci 2005, kdy oficiálně požádal generální tajemník OSN Kofi Annan Evropskou unii o podporu MONUC při chystaných volbách v Kongu. V souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN a se *Společnou akcí Rady (Council Joint Action, 2006)* měla mise EUFOR RDC zejména následující cíle: stabilizovat situaci v případech vážných problémů MONUC; přispívat k ochraně civilistů v oblastech nasazení evropských sil, aniž by docházelo k narušení kompetencí MONUC nebo konžské vlády; přispívat k ochraně letiště v Kinshase; zajistit bezpečnost a volný pohyb vlastního personálu a zařízení mise a konečně vykonávat limitované operace na záchranu jednotlivců i skupin v případě bezprostředního nebezpečí (*Council Joint Action, 2006*). Paralelně s vojenskou misí EUFOR probíhají v Kongu další dvě civilní mise EU rovněž v rámci EBOP. EUFOR RDC se tak *de facto* nacházely v obdobné situaci jako Artemis. Tou první je EUPOL Kinshasa, která pomáhá s výcvikem a budováním konžské policie. Druhou misí je EUSEC RD Congo, jejíž prioritou je reforma bezpečnostního sektoru konžského státu. Obě mise jsou co do počtů omezené a spoléhají se na logistické zajištění ze strany MONUC a samotných konžských autorit i personálu.

Operačním velitelem byl v souladu se *Společnou akcí Rady* jmenován německý generálporučík Karlheinz Viereck. Velitelem sil se stal francouzský generál Christian Damay (*Council Joint Action, 2006*). Stejně jako předchozí mise Artemis je i mise EUFOR RDC realizována bez využití ustanovení mechanismu Berlín plus. Zatímco provádění operace Artemis dominovala Francie (*framework nation*), v EUFOR RDC je dominantní Spolková republika Německo (rovněž v roli *framework nation*). Operačním velitelstvím EUFOR RDC byla určena německá Postupim a operační velitelství Bundeswehru (*Einsatzführungskommando der Bundeswehr*). Celkem se na ní podílelo 20 členských států EU a Turecko.

Politickou kontrolu a strategické řízení operace vykonával Politický a bezpečnostní výbor EU (PSC) z pověření Rady EU. Tak jako v případě ostatních vojenských operací EU i v případě EUFOR RDC Rada EU autorizovala PSC k přijímání odpovídajících rozhodnutí v souladu s článkem 25 *Smlouvy o EU*. Tato autorizace zahrnovala pravomoc měnit operační plán, pravidla nasazení (RoE) a pravidla služebního postupu (*chain of command*). Ohledně cílů mise a ukončení operace zůstala rozhodující pravomoc Radě, která tyto kompetence nedelegovala PSC. Pokud se týká početních stavů EUFOR RDC, ve střední Africe bylo dislokováno 2400 mužů, z toho 1200 v rámci distriktu hlavního města Kinshasa a podobně silný kontingent byl umístěn v Gabonu. Šlo o tzv. *on-call force* („over the horizon“ force), určenou k rychlé reakci do 24 hodin v místě potřeby zejména pro ochranu jednotek EUFOR RDC. Dvě třetiny vojáků poskytly SRN a Francie (cca po 800 mužích). Společné finanční náklady operace přesáhly 16,5 milionu EUR.

Zatímco mise EUFOR RDC probíhala v relativně konsenzuální atmosféře, dohlížela na klidný průběh již naplánovaných voleb a pomáhala stávající MONUC, síly Artemis byly nasazeny v oblasti konfliktu a mimo jiné odzbrojovaly místní milice. Bojové nasazení Artemis provázely také oběti na lidských životech. Dvě vojenské a další dvě civilně-policejní mise opětovně potvrzují teze, že Afrika bude pro bezpečnostní a obrannou politiku EU nadále prioritní oblastí. EUFOR RDC měly přispět ke kýženým cílům sedmnáctitisícové MONUC, která stojí mezinárodní společenství asi 100 milionů USD měsíčně (*Jane's Intelligence Review*, 2006, s. 4). V obecnější rovině měla operace EUFOR potvrdit úspěšné pokračování realizace projektu EBOP. Lze s určitou mírou pravděpodobnosti očekávat, že příštího angažmá se již zhostí některé z bojových skupin Evropské unie.

ZÁVĚREČNÁ ZJIŠTĚNÍ

Na základě provedené analýzy a deskripce jednotlivých PSO je na tomto místě možné srovnat jejich parametry, kriticky posoudit jejich reálný dopad a na způsobu jejich provedení a realizace dokázat, do jaké míry je Unie schopna prakticky uplatňovat a v mezinárodním systému projektovat svou moc – ztělesněnou jako EBOP. Jednotlivé a dobře kvantifikovatelné proměnné lze umístit do jednoho souboru dat. Přehled uvádí následující tabulka.

Srovnání parametrů jednotlivých PSO EU

PSO	Concordia	Artemis	Althea	EUFOR RDC
Doba trvání	18. 3.–15. 12. 2003	12. 6.–1. 9. (6. 9./25. 9.) 2003	2. 12. 2004 – dosud*	12. 6.–30. 11. 2006
Lokalita	FYROM	Demokratická republika Kongo	Bosna a Hercegovina	Demokratická republika Kongo
Počet účastníků se zemí	27	16	33	22
Z toho členů EU	13	12	22	21
Z toho členů NATO	17	10	23	17
Z toho třetích zemí	7	3	6	0
Početní stav**	357	2060	6656	2400

PSO	Concordia	Artemis	Althea	EUFOR RDC
Nejsilnější kontingent k datu zahájení operace	Francie 145 vojáků	Francie cca 1679 vojáků	Německo 1180 vojáků	Francie a Německo cca po 800 mužích
Framework nation	Francie	Francie	Na nižších úrovních (jinak není uplatněn)	Německo
Mandát OSN***	Rezoluce RB OSN č. 1371	Rezoluce RB OSN č. 1484	Rezoluce RB OSN č. 1551 Rezoluce RB OSN č. 1575	Rezoluce RB OSN č. 1671
Využití Berlína plus	Ano	Ne	Ano	Ne
Přibližné finanční náklady hrazené ze společ. rozpočtu	6 200 000 EUR	7 000 000 EUR	71 100 000 EUR	16 700 000 EUR
Následné/souběžné civilní mise	Proxima	EUSEC EUPOL	EUPM	EUSEC EUPOL

* O ukončení operace rozhodne Rada EU (viz Council Joint Action, 2004, článek 17, odstavec 2).

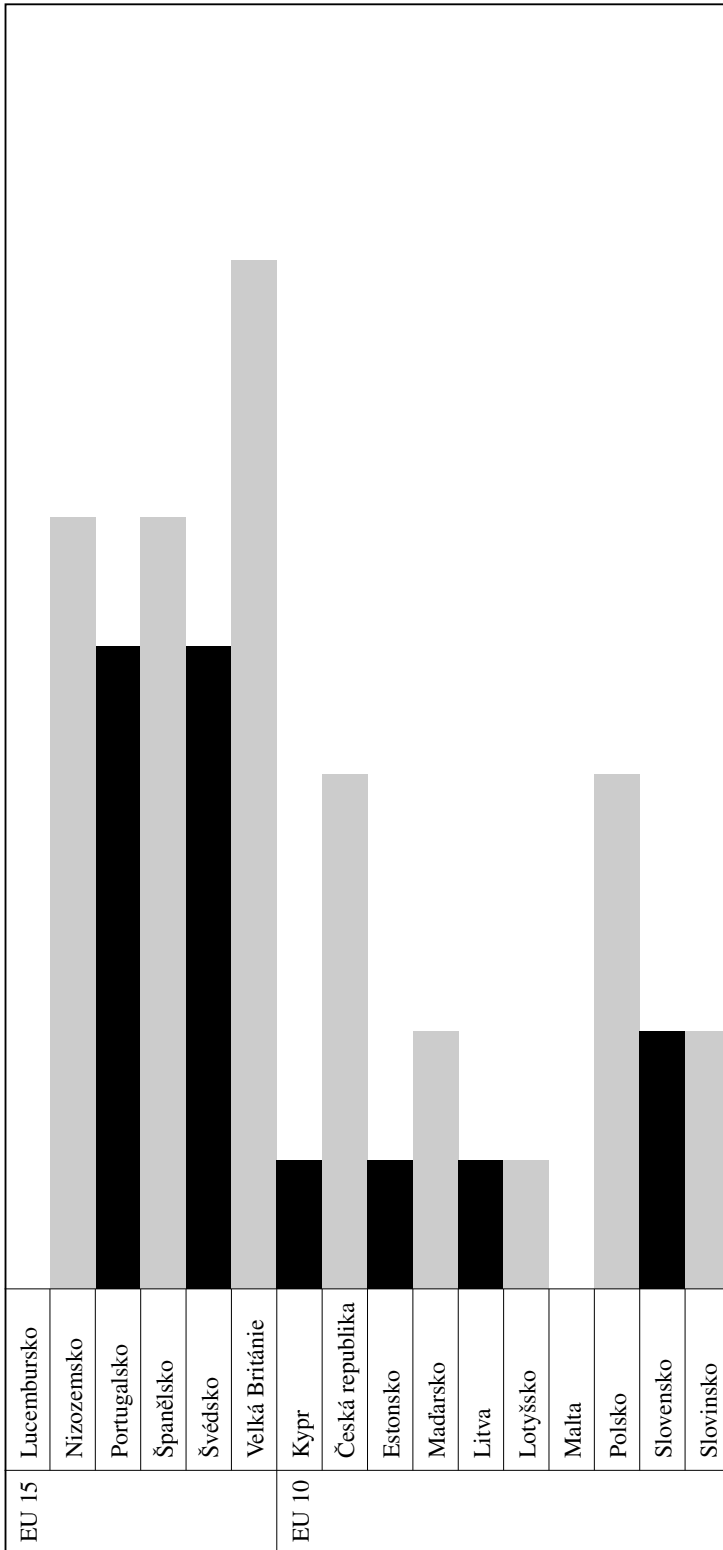
** Početní stavy jednotlivých PSO jsou udávány k datu zahájení operace. Údaje se v řádu desítek až stovek různí.

*** „Z právního hlediska není mandát OSN pro realizace operace EU nezbytný, nicméně je žádoucí. Evropská bezpečnostní strategie přitom zdůrazňuje primární roli Rady bezpečnosti OSN.“ (Parantainen, 2006 a.)

Pramen: Council Joint Action 2003/92/CFSP of 27 January 2003 on the European Union military operation in the Former Yugoslav Republic of Macedonia. Eesti Õiguskeele Keskus, 2003, <http://www.legaltext.ee/text/en/T80062.htm>; Council Joint Action 2003/423/CFSP of 5 June 2003 on the European Union military operation in the Democratic Republic of Congo. Official Journal of the European Union, L 143/150, 2003, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/Joint%20action%205.6.03.pdf>; Council Joint Action 2004/570/CFSP of 12 July 2004 on the European Union military operation in Bosnia and Hercegovina. Official Journal of the European Union, L 252/10, 2004, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_252/l_25220040728en00100014.pdf; Council Joint Action 2006/319/CFSP of 27 April 2006 on the European Union military operation in support of the United Nations Organisation Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC) during the election process. Official Journal of the European Union, L 116/98, 2006, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_116/l_11620060429en00980101.pdf; Lindstrom, Gustav: On the ground: ESDP operations. In: Gnesotto, Nicole (ed.): EU Security and Defence Policy. The First Five Years (1999–2004). European Union Institute for Security Studies, 2004, s. 116–129, <http://www.iss-eu.org/books/5esdpen.pdf>; Faria, Fernanda: Crisis management in sub-Saharan Africa. The Role of the European Union. Occasional Paper, No. 51. European Union Institute for Security Studies, April 2004, <http://www.iss-eu.org/occasion/occ51.pdf>; Kříž, Zdeněk: Německý podíl na spolupráci Evropské unie a Severoatlantické aliance při provádění vojenských operací na podporu míru. Klíčová mocnost nebo černý pasažér? In: Závěšický, Jan (ed.): Bezpečnostní (ne)stabilita. Praha: Klub mladých Evropanů, 2005, s. 46–57; Grevi, Giovanni – Lynch, Dov – Missiroli, Antonio: ESDP Operations. Paris: European Union Institute for Security Studies, 2005, <http://www.iss-eu.org/esdp/09-dvl-am.pdf>; Amaral, João Mota: The European Union in the Balkans: Althea and other operations. Western European Union Parliamentary Assembly, DOCUMENT A/1919, 7 December 2005, http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2005/1919.pdf; EUFORBIH (European Union Force in Bosnia and Hercegovina), 2006, <http://www.euforbih.org/index.html>; Steven W. Marshall v odpovědi elektronickou poštou ze dne 13. 4. 2006 na dotaz autora ze dne 13. 4. 2006 o aplikaci konceptu framework nation v případě operace Althea. Steven W. Marshall, Lt Col/OF4 – UK Army, Chief Press Office, HQ EUFOR, Sarajevo, 2006; Anne Parantainen v odpovědi elektronickou poštou ze dne 23. 10. 2006 na dotaz autora ze dne 3. 10. 2006 o provádění, velení a řízení operací EU v Demokratické republice Kongo. Anne Parantainen, General Secretariat of the Council of the European Union, DG F – Information to the public, Brusel, 2006; SIPRI: Database on Multilateral Peace Operations. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 2006, http://conflict.sipri.org/SIPRI_Internet/.

Škála intenzity konfliktů a operačních schopností členských států EU a USA

Úroveň intenzity	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Typ operací	Petersbergské úkoly nižší intenzity									
Požadované kapacity	– běžné pozemní ozbrojené síly – ochrana jednotek před ZHN – specializované síly – CIMIC – MEDEVAC (evakuace ze zdravotních důvodů)									
	Petersbergské úkoly střední intenzity									
	– speciální síly – ovládnutí moře – letecká podpora – tankování za letu – strategický transport – přesně naváděné zbraně – ochrana jednotek před útokem balistickými raketami (TBMD)									
	Úplné spektrum bojové činnosti									
	– velení, řízení, spojení, výpočetní technika, zpravodajství, pozorování, zjišťování cílů a průzkum (C4ISTAR) – satelitní průzkum a pozorování – propojení senzor/prostředek ničení v reálném čase – jaderná deterence									
USA	[Bar chart showing intensity levels for USA]									
EU 15	[Bar chart showing intensity levels for EU 15]									
USA	USA									
EU 15	Rakousko									
	Belgie									
	Dánsko									
	Finsko									
	Francie									
	Německo									
	Řecko									
	Irsko									
	Itálie									

Pramen: Lindley-French, Julian – Algieri, Franco: A European Defence Strategy. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2004, s. 68, http://www.cap.uni-muenchen.de/download/2004/2004_Venusberg_Report.pdf; Gnesotto, Nicole (chair): European Defence. A proposal for a White Paper. Report of an independent Task Force. European Union, Institute for Security Studies, May 2004, s. 71–96, <http://www.iss-eu.org/chaillot/wp2004.pdf> (upraveno).

Komparace a analýza jednotlivých unijních operací na podporu míru mohou přinést větší přínos pro zkoumání bezpečnostní dimenze evropské integrace tehdy, budou-li zasazeny do širšího kontextu. Jako spojené nádoby lze hodnotit relaci mezi PSO EU a operačními – vojenskými – schopnostmi evropských států. Maximální možný potenciál PSO EU se tedy jeví jako přímo podmíněný těmito schopnostmi. Intenzita konkrétní operace potom dále závisí na politické vůli a podpoře. Jinými slovy řečeno, neexistence odpovídajících kapacit a schopností znamená nemožnost realizace dané PSO i při nastolení konsenzuálního a maximálně akutního politického požadavku. Stejně tak v opačném směru; při existenci odpovídajících kapacit a schopností znamená neexistence politické vůle k jejich použití nemožnost realizace dané operace na podporu míru nebo jiné akce s využitím ozbrojených sil členských států Evropské unie.

Odkazem na existující operační schopnosti lze potvrdit, že ani jedna z výše realizovaných operací nepokročila za úroveň druhého scénáře tak, jak jej definuje úkolové seskupení Nicole Gnesottové v pěti scénářích, popsanych v úvodu této práce. Operace Concordia, EUFOR a EUFOR RDC spadají v zásadě do prvního scénáře. Kritéria druhého scénáře naplňuje dosud jen operace Artemis (*srovnej Gnesotto /chair/, 2004, s. 71–96*). Výsledky provedené analýzy orientačně dokumentuje srovnání s operačními schopnostmi jednotlivých států. Klasifikace operačních schopností jednotlivých států podle Lindley-Frencha a Algieriho (*Lindley-French – Algieri, 2004, s. 68*) zhruba odpovídá kapacitám potřebným pro realizaci scénářům PSO podle Gnesottové, což umožňuje odhadnout, čeho jsou členské státy, respektive Unie, schopny. Tabulka na straně 48–49, převzatá z publikace *A European Defence Strategy (Lindley-French – Algieri, 2004, s. 68)*, dokládá na stupnici od 1 do 10 schopnosti evropských spojenců. Nicméně je třeba mít na zřeteli, že pouze reálné bojové nasazení může prokázat skutečné limity operačních schopností EU, kdy se mnohé předpoklady mohou stát neplatnými.

Otevřenou otázkou zůstává schopnost Unie realizovat své operace v dlouhodobém strategickém rámci. V tomto ohledu je velmi zajímavý a pro Evropu ne právě optimisticky vyznívající dokument, který dne 3. 10. 2006 publikovala Evropská obranná agentura: *Výchozí dlouhodobá vize evropských obranných schopností a kapacitních potřeb (European Defence Agency, 2006)*. V představené vizi, zpracované kolektivně Evropskou obrannou agenturou, Vojenským výborem EU a Institutem pro strategická studia EU, jsou definovány jak vnější, tak i vnitřní předpoklady a parametry vývoje EBOP s důrazem na realizaci cílů evropského bezpečnostního a obranného projektu. V souvislosti s vývojem bezpečnostního prostředí, s energetickou bezpečností, s migrací a s potenciálními zdroji napětí jsou Afrika, Blízký východ a některé asijské oblasti v dokumentu označovány jako prioritní oblasti realizace operací v rámci EBOP i v horizontu příštích dvaceti let (*European Defence Agency, 2006, s. 13–15*).

Pokud se týká využívání prostředků a kapacit NATO, je současný stav rozporuplný a stěží lze předpovídat další perspektivy tohoto stavu. Zatímco operace Concordia a Althea využily či stále využívají v rámci Berlína plus struktury a prostředky Severoatlantické aliance, PSO EU Artemis nebyla s NATO dokonce ani konzultována (*Fučík, 2005, s. 91*). Z výše uvedeného lze vyvodit závěr, že ani jedna z analyzovaných PSO EU zřejmě neprověřila schopnost Unie reagovat adekvátně a flexibilně na vzniklou krizovou situaci. Všechny operace byly totiž připravovány v relativně dostatečném časovém předstihu (v případě operace Althea to byly zhruba dva roky). Toto zjištění hraje zcela zásadní roli v případě budování evropských vojenských sil, které si kladou za cíl poměrně krátkou reakční dobu (limit patnácti dní v případě bojových skupin EU). Skutečnost, že mezi schválením rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1484 a zahájením PSO Artemis uplynulo „pouhých“ šest týdnů, se zdá být způsobena evidentní souhrou vojenské připravenosti participujících států (zejména Francie) a konkrétní politické shody mezi nimi v rámci EU. K hladkému zahájení operace přispěl také soulad jejího obsahu s obecnými principy unijní politiky a EBOP.³² Námítka, že se šlo o operaci se silně dominantním postavením Francie, nemů-

že zpochybnit evidentní skutečnost, že šlo o misi Evropské unie. Spíše zde lze hledat úspěšné využití v současnosti již běžně přijímaného modelu *framework nation*, v jehož rámci budou realizovány i další jiní mise.

Lekce z operace Artemis a její dopad na budování intervenčních evropských expedičních sil skrze bojové skupiny přináší zásadní a nepříliš optimistické poznání. Tím je fakt, že po odchodu evropských sil z oblasti postupně došlo i přes příchod sil MONUC ke zhoršení situace. Tím se dostává kritika k tomu, že rychlá reakce, časově a rozsahově omezená, nemusí přes své úspěchy dosáhnout kýženého cíle (míru a stability) v delší časové perspektivě (Gowan, 2005, s. 17). Lze tedy vyřknout tezi, že samotnou intervencí musí následovat robustní, dobře vyzbrojené a početné síly s adekvátním mandátem. Toto poznání se odráží v logice, že po „vstupním“ angažmá bojových skupin by do oblasti nasazení dorazily Evropské síly rychlé reakce (*European Rapid Reaction Forces – ERRF*). Jakkoli je tato kritika legitimní a správná, pro potřeby této stati je rozhodující, že EU je vůbec schopna provést podobnou operaci ve vlastním autonomním rámci, nezávislém na Severoatlantické alianci.

Ohledně financování PSO EU se v práci ukázalo, že společné operační vojenské náklady dvou posledních analyzovaných PSO EU byly financovány v rámci mechanismu Athena. Rámec Athena byl ustanoven s platností od 1. 3. 2004, kdy jej Unie přijala jako stálý mechanismus. O schvalování financování společných nákladů PSO EU rozhoduje zvláštní výbor, složený ze všech členských států EU (kromě Dánska, které má *opt-out*). Společnými náklady Athena rozumí zejména náklady na zřízení a provoz velitelství operace, transport, ubytování, komunikační kanály, personál najatý v místě operace, přírůstkové náklady spojené s podporou mise, přírůstkové náklady spojené s využitím společných prostředků NATO pro operace EU, náklady na evakuaci osob ze zdravotních důvodů (MEDEVAC), informování veřejnosti, výdaje na reprezentaci a další (Council of the European Union, 2006 c; Lindstrom, 2004, s. 125–126).³³ Jak je zmíněno v první části kapitoly o PSO Artemis, výdaje na „operace s vojenským nebo obranným dopadem“ nelze hradit ze společného ujednání rozpočtu. Rámec Athena pracuje tedy s finančními prostředky, poskytnutými participujícími státy. Jejich poměr je stanoven s ohledem na poměr hrubého domácího produktu.

Z pozice vazeb mezi EU a NATO lze dospět k závěru, že Evropská unie je schopna autonomní operace pouze v omezeném rozsahu (příklad operace Artemis). Mise Althea v Bosně a Hercegovině je z pohledu minulých operací NATO operací středně velkou a z pohledu Unie operací rozsáhlou (Kříž, 2005 a, s. 54). Současně se jako opodstatněné zdá tvrzení, že až teprve dlouhodobý charakter působení EUFOR (nikoli *de facto* „epizodní záležitost“, jakou byla Concordia) skutečně prokáže charakter a funkčnost dlouhodobě udržitelného vztahu mezi EU a NATO. Je ovšem také důležité, že Evropané mají na operaci Althea, která se nachází v rámci dolní části spektra vojenských operací, dostatečné a v zásadě vyhovující kapacity. Provádění peacekeepingových operací podobného rozsahu by tedy Evropanům nemělo při dostatečné politické vůli činit větší potíže.

DODATEK: NĚKTERÉ PERSPEKTIVY OPERACÍ NA PODPORU MÍRU EU

Realizovanými PSO dala Evropská unie v politické rovině jasně najevo, že EBOP hodlá naplňovat nejen v institucionální a proklamační rovině, ale že je rovněž ochotna vyslat i konkrétní vojenské (popřípadě civilní) síly do krizových oblastí. Válka a následná okupace Iráku, které podle mnohých komentářů měly znamenat rozpad doposud křehké a nefungující EBOP, naopak působily spíše jako katalyzátor evropské integrace v oblasti bezpečnosti a obrany. Mluvíme jak o iniciativách na zvýšení operačních schopností EU (bojové skupiny), tak i o plánovacích strukturách (Civ/Mil Cell) a konečně o prvních vojenských PSO Evropské unie (Concordia a Artemis). Otázku dopadu spojenecké invaze do Iráku na EBOP a na PSO EU podrobněji analyzuje v tomto čísle Mezinárodních vztahů Tomáš Karásek ve svém příspěvku *Integrace nebo mocenská rovnováha? Konceptualiza-*

ce „vysoké“ a „nízké“ zahraničně-bezpečnostní politiky v rámci Evropské unie, a to konkrétně v kapitole *Vývoj zahraničně-bezpečnostní politiky EU v roce 2003* (Karásek, 2007, s. 19–22).

Mírové mise – operace pod hlavičkou EBOP – a dále podle některých soudů neefektivní bujení plánovacích buněk a struktur mohou být dokladem o pozitivním vlivu irácké války na EBOP, ovšem žádná z těchto záležitostí nemůže být smysluplně uváděna do praxe bez odpovídajících vojenských prostředků. Zde musí padnout zmínka o neochotě Evropanů alokovat větší finanční prostředky do obranných rozpočtů. České republice přitom nepřislouží role premianta, když obranný rozpočet na rok 2007 počítá s pouhými 1,55 % hrubého domácího produktu. Klesající výdaje na obranu přitom limitují účast v PSO a ohrožují budování interoperabilních ozbrojených sil.

Vojenské operace na podporu míru EU jsou i přes svá výše charakterizovaná dosavadní omezení věcným naplněním programu EBOP a posilují nejen schopnost vzájemné komunikace a vojenské spolupráce, ale i povědomí o zahraničněpolitické identitě Evropanů. V současné geostrategické situaci se nabízí několik regionů, kde EU může s reálným výhledem a efektivním způsobem uplatnit své schopnosti vést autonomní PSO.³⁴ Tyto oblasti mohou být omezeny prioritami zájmových oblastí nejdůležitějších aktérů současného systému mezinárodních vztahů. Toto „vnější“ vymezení jinými aktéry má tak jistou paralelu ve vztahu Unie a Severoatlantické aliance a využití mechanismu Berlín plus. Kenneth Payne připomíná, že tam, kde nejsou ve hře zájmy USA a Turecka, mohou členské státy Unie danou operaci realizovat pod hlavičkou EU (Payne, 2003, s. 28–29). V prvé řadě se coby průnik těchto množin nabízí Afrika. Evropa má historické vazby na oblast afrického kontinentu, který také disponuje jistým ekonomickým potenciálem.³⁵ Výhodnou je rovněž geografická poloha Afriky. Bude velmi zajímavé sledovat, do jaké míry se s černým kontinentem jako s primárním cílem EBOP budou ztotožňovat státy bez předchozích silnějších vazeb a evidentních národních zájmů. Typickými příklady je většina nově přistoupičších členů EU, včetně České republiky. Pozvolna rostoucí účast těchto zemí na evropském/unijním „africkém angažmá“ je přitom pravděpodobná. Nicméně kromě Afriky existují v těsném sousedství EU další konfliktní oblasti a regiony, kde Unie může svou bezpečnostní dimenzi uplatňovat. Stále zde dominuje Balkán jako celek s tím, že další unijní operace se s největší pravděpodobností odehraje v Kosovu. Dále lze jmenovat region Středozemního moře či Moldávie a v souvislosti s rozšířením Unie obecně prioritní oblast Černomoří a Kavkazu. Dříve se také vedly diskuze o vyslání mírové vojenské mise EU do Východního Timoru. Spolu s americkým spojencem je možné postupovat v oblasti Blízkého a Středního východu, Střední Asie, Kaspického moře a v dalších regionech.

Seznam zkratk

- AMM – Pozorovatelská mise EU v Acehu (Aceh Monitorig Mission).
 C4ISTAR – velení, řízení, spojení, výpočetní technika, vojenské zpravodajství, pozorování, zjišťování cílů, průzkum (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, and Reconnaissance).
 CIMIC – civilně-vojenská spolupráce (civil-military cooperation).
 Civ/Mil Cell – civilně-vojenská plánovací buňka EU (Civil-Military Cell).
 CJTF – Společné smíšené úkolové uskupení [mezinárodní] (Combined Joint Task Forces).
 DRC – Demokratická republika Kongo (Democratic Republic of Congo).
 DSACEUR – zástupce vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě (Deputy Supreme Allied Commander Europe).
 EBOP – Evropská bezpečnostní a obranná politika (European Security and Defence Policy).
 ERRF – Evropské síly rychlé reakce (European Rapid Reaction Forces).

ESDP	– Evropská bezpečnostní a obranná politika (European Security and Defence Policy).
EU BAM	– asistenční mise EU (EU Border Assistance Mission).
EU ISS	– Institut bezpečnostních studií Evropské unie (European Union Institute for Security Studies).
EUFOR	– Evropské [vojenské] síly (European Forces).
EUFOR RDC	– Evropské síly v Demokratické republice Kongo (EUFOR République Démocratique du Congo).
EUMC	– Vojenský výbor EU (European Union Military Committee).
EUMS	– Vojenský štáb EU (European Union Military Staff).
EUPM	– policejní mise EU (European Union Police Mission).
EUPAT	– Policejní poradní tým EU (EU Police Advisory Team).
EUPOL	– policení mise EU (European Union Police Mission).
EUPT	– Plánovací tým EU (European Union Planning Team).
FYROM	– Bývalá jugoslávská republika Makedonie (Former Yugoslav Republic of Macedonia).
HUMINT	– zpravodajská operativní práce (zpravodajská činnost, vedená lidskou bytostí, člověkem jako prostředkem), (Human Intelligence).
IEMF	– Pohotovostní mezinárodní nouzové síly (Interim Emergency Multinational Force).
IFOR	– implementační síly (Implementation Force).
IMINT	– zobrazovací zpravodajství (letecké a družicové snímkování a monitorng), (Imagery Intelligence).
IMS	– Mezinárodní vojenský štáb NATO (International Military Staff).
MC NATO	– Vojenský výbor NATO (Military Committee).
MEDEVAC	– evakuace osob ze zdravotních důvodů (Medical Evacuation).
MONUC	– Pozorovatelská mise OSN v Kongu (Mission d'Observation des Nations Unies au Congo).
NAC	– Severoatlantická rada NATO (North Atlantic Council).
PSG	– Politický a bezpečnostní výbor EU (Political and Security Committee).
PSO	– operace na podporu míru (Peace Support Operation(s)).
RDC	– Demokratická republika Kongo (République Démocratique du Congo).
RoE	– pravidla nasazení vojsk (Rules of Engagement).
SFOR	– Stabilizační síly NATO (Stabilisation Forces).
SG/HR	– generální tajemník Rady/Vysoký zmocněnec EU pro SZBP (Secretary-General of the Council of the European Union/High Representative for the Common Foreign and Security Policy).
SHAPE	– Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě (Supreme Headquarters Allied Powers Europe).
SIGINT	– rádiové a radiotechnické zpravodajství (to jest zpravodajská činnost, založená na sledování různých komunikačních kanálů), (Signal Intelligence).
SZBP	– Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU (Common Foreign and Security Policy – CFSP).
TBMD	– ochrana jednotek (v prostoru bojiště) před balistickými raketami (Theater Ballistic Missile Defence).
UN IPTF	– Mezinárodní úkolové seskupení policejních sil OSN (United Nations International Police Task Force).
ZEU	– Západoevropská unie (Western European Union).
ZHN	– zbraně hromadného ničení.

¹ Kromě toho je nejdůležitějším faktorem na evropské úrovni spolupráce v oblasti zbrojního průmyslu a vojenské akvizice, přičemž v případě operací na podporu míru jde o spojené nádoby. Současně je nutné zdůraz-

- nit, že práce analyzuje existující a předpokládaný stav, čímž nepředjímá definitivní limity evropských vojenských schopností, které mohou být prokázány jen a pouze bojovým nasazením, či při vojenských cvičeních.
- ² Popřípadě významem pro vzájemný vztah mezi Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí.
- ³ Především s ohledem na zmiňované budování a posilování vojenských/operačních schopností (zejména strategická doprava, prostředky řízení a velení, komunikace, pozorování a průzkumu).
- ⁴ Na samotné definici a typologii mírových operací neexistuje jednoznačná shoda. V českém akademickém prostředí viz Pavka, 2004; Bureš, 2005; Závěšický, 2006.
- ⁵ Ačkoli tyto dokumenty nespádají do kategorie utajovaných dokumentů (classified), nejsou veřejně přístupné (dokumenty jsou v režimu „vyhraněné“). Za cenné poznámky a doporučení vděčím plukovníkovi gšt. Vladimíru Karaffovi ze Správy doktrín vyškovského Ředitelství výcviku a doktrín Armády České republiky.
- ⁶ Jaromír Zína cituje text AJP-3-4-1 NATO Peace Support Operations, Joint Doctrine and Konzept Centre, MoD United Kingdom, Shrivenham, 4th Working Draft, 20th April 2000.
- ⁷ Nejsou zde explicitně zmíněny akce typu peace-enforcement, tedy operace na vynucení míru, s nimiž je však zcela přirozeně kalkulováno v rámci praktické realizace PSO EU. To je zřejmé i v rámci budování bojových skupin EU (EU Battle Groups) a vymezení jejich úkolů.
- ⁸ Důležité také je, že jde o operace, spadající jak do rámce kapitoly VI Pokojné řešení sporů, tak i kapitoly VII Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných Charty OSN. K tomu srovnej Doktrína Armády České republiky, 2004, s. 94; dále Ministerstvo vnitra České republiky, 2006.
- ⁹ Někdy se hovoří o tzv. Petersberg tasks revised. Vracím se tak do úvodních částí této práce a k teoretickému rozporu mezi literou smlouvy a praxí vojenských PSO. Praktická dimenze je však určující.
- ¹⁰ Shrnutí úkolů PSO EU prováděných bojovými skupinami je převzato z prezentace (t. č.) náměstka ministra obrany ČR Martina Bělčíka a zástupce ředitele sekce obranné politiky a strategie – politického ředitele MO ČR Zdeňka Borkovce na prezentaci CESES, 25. 1. 2006 (Bělčík – Borkovec, 2006).
- ¹¹ Práce se tedy zaměří na vojenské operace na podporu míru, dosud realizované pod hlavičkou EU/EBOP.
- ¹² Doslova „warfighting“, někdy také jako „combat operations“. Na tomto místě je třeba podotknout, že takových operací stále ještě není EU schopna. Tato poznámka má své opodstatnění zvláště proto, že PSO jsou někdy (například Doktrína Armády České republiky) definovány jako nebojové operace. Realita je však taková, že i požadavky vojenských plánovačů směřují k ozbrojeným silám schopným nasazení v multilaterálním seskupení a co nejvíce interoperabilním a současně schopným právě bojového nasazení. Z hlediska realizace PSO a EBOP nemá tento problém podstatný vliv.
- ¹³ V prezentaci téže instituce však už Podpůrná operace EU mise AMIS II mezi vojenské operace řazena není (Parantainen, 2006 b).
- ¹⁴ Rámcová dohoda, která se zakládá na dohodě mezi generálním tajemníkem NATO a generálním tajemníkem/vysokým představitelem EU, v sobě integruje celou sérii „institucionálních dohod“ mezi EU a NATO (Quille, 2003, s. 2–3). Skutečnost, že ne všechny aspekty vztahu EU a NATO byly formálně dotazeny do konce, se může postupem času a v konkrétních mezích případech jevit jako velmi problematická. Berlín plus (součást souboru smluv obsaženého Rámcovou dohodou) pokrývá čtyři následující prvky vztahu EU – NATO:
- 1) Přístup k plánovacím strukturám NATO. Jde o zaručený přístup EU k plánovacím strukturám NATO pro potřeby provádění PSO EU. V přípravné fázi má Severoatlantická aliance na požádání EU poskytnout vstupní data a prostředky Vojenskému štábu EU ohledně vojenskostrategických řešení. V případě, že by byly Unií využity velící struktury NATO, provádějí alianční struktury operační plánování. Zcela zásadní význam má Dohoda o bezpečnosti informací, jež umožňuje výměnu zpravodajských informací mezi oběma organizacemi.
 - 2) Použití velitelských struktur Severoatlantické aliance a postavení zástupce vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě. DSACEUR zde hraje roli „strategického koordinátora“ podpory NATO a je primárním „kandidátem“ na pozici operačního velitele operace vedené Evropskou unií za využití zdrojů Severoatlantické aliance.
 - 3) Přístup Unie k předem definovaným společným prostředkům a schopnostem NATO. Aliance schválila limitovaný seznam společně vlastněných nebo společně financovaných struktur a prostředků, které může Unie při provádění operace využívat. Jde zejména o druhové kapacity, jako jsou spojovací a komunikační prostředky, velitelské struktury a personální podpora.
 - 4) Přizpůsobení obranného plánování NATO pro potřeby operací evropských sil. Cílem je zajištění adekvátně vycvičených a vybavených vojenských sil pro PSO NATO nebo pro PSO EU (The Istanbul Summit Reader's Guide, 2004, s. 106; Foreign Policy, 2006, s. 7).
- ¹⁵ Například švédské logistické struktury využívají tři mnohonárodní seskupení v rámci EUFOR. Švédsko je na této úrovni v roli framework nation (Marshall, 2006).
- ¹⁶ V souvislosti s aplikací principu framework nation a se související možnou „multinacionalizací“ národního velitelství nabídly svá velitelská centra Velká Británie (Northwood) a Francie (Mont Valérien). Další tři státy vyjádřily podobný záměr: Německo dává k dispozici velitelství v Postupimí, Itálie v Římě a konečně Řecko nabízí velitelské centrum ve městě Larisa (Vrettos, 2005).
- ¹⁷ Jde o „division“ pro: 1) politické plánování, 2) zpravodajské služby, 3) operace a cvičení, 4) logistiku a zdroje, 5) komunikace a informační zdroje (European Union Military Staff, 2005). Civ/Mil Cell vede „jednohvězdičkový“ brigádní generál Heinrich Brauss (European Union Military Staff, 2006, s. 7).
- ¹⁸ I toto tvrzení je třeba opět reflektovat jen opatrně a s odpovídající dávkou realističnosti ohledně operačních schopností Evropanů. Politický rozměr Robertsonova prohlášení je nicméně ilustrativní.

- ¹⁹ Souhlasy, respektive vyjádření podpory, v konfliktu blízkých států a státu, na jehož území konflikt probíhá (tedy Uganda, Rwanda a DRC), jako podmínka Francie k zahájení intervence nejsou ještě důvodem k tomu, aby mise nespadala do rámce operací vykonávaných podle kapitoly VII Charty OSN. Jak na příkladu mise Artemis připomíná například J.-P. Kucheyda, operace na vynucení míru (peace-enforcement) v rámci kapitoly VII nejsou podmíněny souhlasem zúčastněných stran (Kucheyda, 2004). Použití síly je legitimizováno mandátem samotné Organizace spojených národů.
- ²⁰ U všech v této kapitole uvedených stavů je třeba mít na paměti, že velkou část tvoří vojáci na velitelství v Paříži a v Entebbe.
- ²¹ Šlo se o první případ vytvoření mnohonárodního velitelství EU. Další dvě velitelství byla zřízena přímo v Africe, a to ve městech Entebbe a Bunia (Eichler, 2005, s. 71).
- ²² Jihoafrická republika, Brazílie a Kanada poskytovaly podporu misi Artemis do 5. 7. 2003.
- ²³ Maďarsko, v té době jediný evropský stát v misi a současně nečlenský stát EU, mělo své zástupce pouze na velitelství v Paříži.
- ²⁴ Demonstrace síly, prováděné přelety Mirage nad ozbrojenými milicemi, jakož i francouzské prostředky a schopnosti pozorování a průzkumu sehrály významnou roli pro úspěšné prosazování mandátu IEMF/Artemis (Peacekeeping Best Practices Unit, 2004, s. 12–13).
- ²⁵ „Pořadí velitelů od nejvyššího k nejnižšímu, ve kterém se provádí rozkaz.“ (Ministerstvo obrany České republiky, 2006.)
- ²⁶ Jiné zdroje uvádějí dvacet mrtvých (srovnej Peacekeeping Best Practices Unit, 2004, s. 12).
- ²⁷ „Frappier fort à la première opportunité“ bylo vyjádření použité v rámci studijního dne La Fondation pour la Recherche Stratégique (FRS) v Paříži dne 14. 1. 2004 (Goris, 2004).
- ²⁸ John Smith k tomu dodává: „Spíše to byla v podstatě francouzská operace, ačkoli schválení Evropskou unií jí dává poněkud odlišný charakter.“ (Smith, 2004, s. 8.)
- ²⁹ Nejen v případě operací EU, ale také v rámci NATO se Evropané potýkají s problémem pronajímání transportních prostředků. Potíže se objevují ve chvíli, kdy je cena pronájmu příliš vysoká nebo jsou již letouny pronajaty jiným subjektům.
- ³⁰ Ohledně zapojení a spolupráce NATO není bez významu to, že Severoatlantická aliance ponechala asi 150 vojáků na velitelství v Sarajevu. NATO se odkazuje k dlouhodobému politickému příspěvku Bosně a Hercegovině, který se nemění ani po předání SFOR II Evropské unii. Cílem Velitelství NATO v Sarajevu je reforma bosenské armády, respektive obranného sektoru s cílem podpořit členství Bosny a Hercegoviny v Partnerství pro mír, eventuálně i v NATO. Svou přítomností také Severoatlantická aliance (podobně jako EUPM a EUFOR) si klade za cíl vyhledávání a zadržení osob podezřelých ze spáchání válečných zločinů (NATO Headquarters..., 2006).
- ³¹ Akronym EUFOR RD Congo (RDC) je odvozen z francouzského EUFOR République Démocratique du Congo.
- ³² Myšlena je tím situace, kdy se skupina států rozhodla k akci v rámci stávajícího „politického klimata“, přičemž jejich záměr nebyl v rozporu se zájmy jiných členských států a ani zakládajících smluv, na což by mohlo být teoreticky poukazováno.
- ³³ Otázky nicméně vyvolává především nutnost kombinace civilních a vojenských mechanismů v některých operacích (v jiných než čistě vojenských PSO), (podrobněji viz Grevi – Lynch – Missiroli, 2005).
- ³⁴ Na další stránky by pak vydala analýza, zda jsou tyto omezené operace efektivní a prospěšné také z pohledu místního obyvatelstva, dané bezpečnostní situace a politického vývoje. Ovšem to není cílem této práce.
- ³⁵ Problémem je však rostoucí, především pak ekonomický vliv Číny v subsaharské Africe, kde se ekonomicky velmi napojuje na existující systémy a na rozdíl od evropských snah není čínská politika vázána apelem na dodržování lidských práv, na budování demokratického právního státu a podobně.

Literatura

Prameny

- Amaral, João Mota (2005): The European Union in the Balkans: Althea and other operations. Western European Union Parliamentary Assembly, DOCUMENT A/1919, 7 December 2005, http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2005/1919.pdf
- Council Decision (2004) 2004/803/CFSP of 25 November 2004 on the launching of the European Union military operation in Bosnia and Hercegovina. Official Journal of European Communities, L 353/21, 2004, http://www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2004/l_353/l_35320041127en00210022.pdf
- Council Joint Action (2003 a) 2003/92/CFSP of 27 January 2003 on the European Union military operation in the Former Yugoslav Republic of Macedonia. Eesti Õiguskeele Keskus, 2003, <http://www.legaltext.ee/text/en/T80062.htm>
- Council Joint Action (2003 b) 2003/423/CFSP of 5 June 2003 on the European Union military operation in the Democratic Republic of Congo. Official Journal of the European Union, L 143/150, 2003, http://ue.eu.int/ue_docs/cmsUpload/Joint%20action%205.6.03.pdf
- Council Joint Action (2004) 2004/570/CFSP of 12 July 2004 on the European Union military operation in Bosnia and Hercegovina. Official Journal of the European Union, L 252/10, 2004, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_252/l_25220040728en00100014.pdf

- Council Joint Action (2006) 2006/319/CFSP of 27 April 2006 on the European Union military operation in support of the United Nations Organisation Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC) during the election process. Official Journal of the European Union, L 116/98, 2006, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_116/l_11620060429en00980101.pdf
- Council of the European Union (2003): European Defence: NATO/EU Consultation, Planning and Operations. Brussels: Press Release, 15 December 2003, <http://eu.eu.int/pressData/en/misc/78414.pdf>
- Council of the European Union (2006 a): EU Special Representatives, 2006, <http://ue.eu.int/showPage.asp?lang=en&id=263&mode=g&name=>
- Council of the European Union (2006 b): European Security and Defence Policy (ESDP). EU Operations, 2006, http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=268&lang=EN&mode=g
- Council of the European Union (2006 c): Financing of ESDP operations. EU Council Secretariat Factsheet, June 2006, http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Factsheet_Financing2.pdf
- Doktrína Armády České republiky (2004). Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2004, http://www.army.cz/images/id_5001_6000/5238/dacr_12-2004.pdf
- EUFORBIH (European Union Force in Bosnia and Herzegovina), 2006, <http://www.euforbih.org/index.html>
- European Defence Agency (2006): An Initial Long-Term Vision for European Defence Capability and Capacity Needs, 3 October 2006, <http://www.eda.europa.eu/ltv/061003%20-%20EDA%20-%20Long%20Term%20Vision%20Report.pdf>
- European Parliament (2006): Democratic Republic of Congo elections: Ballots replace Bullets, 2006, http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/030-10190-211-07-30-903-20060831STO10189-2006-30-07-2006/default_en.htm
- European Union Military Staff (2005): Providing Military Capabilities to the EU, 2005, http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/EUMS_brochure.pdf
- Fučík, Josef (2005): Obranný průmysl: zaostává stále Evropa za Spojenými státy? Vystoupení na konferenci Vzájemné vztahy Evropské unie a Spojených států amerických a zájmy České republiky. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1. 11. 2005.
- Goris, Stef (2004): The European Union and peacekeeping in Africa. Report submitted on behalf of the Defence Committee. Western European Union Parliamentary Assembly, DOCUMENT A/1880, 1 December 2004, http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2004/1880.html
- Headline Goal 2010 (2004). Approved by General Affairs and External Relations Council on 17 May 2004, endorsed by the European Council of 17 and 18 June 2004, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf>
- Kucheida, Jean-Pierre (2004): Rapidly deployable European land forces – reply to the annual report of the Council. Western European Union Parliamentary Assembly, DOCUMENT A/1857, 2 June 2004, http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2004/1857.html
- Marshall, Steven W. (2006). Steven W. Marshall v odpovědi elektronickou poštou ze dne 13. 4. 2006 na dotaz autora ze dne 13. 4. 2006 o aplikaci konceptu framework nation v případě operace Althea. Steven W. Marshall, Lt Col/OF4 – UK Army, Chief Press Office, HQ EUFOR, Sarajevo, 2006.
- Ministerstvo obrany České republiky (2006): AAP-6 Terminologický slovník. Odbor obranné standardizace, 2006, <http://www.army.cz/mo/oos/aap6.htm>
- North Atlantic Treaty Organization Headquarters (NHQ) Sarajevo (2006), 2006, <http://www.afsouth.nato.int/NHQA/index.htm>
- Parantainen, Anne (2006 a). Anne Parantainen v odpovědi elektronickou poštou ze dne 14. 7. 2006 na dotaz autora ze dne 26. 4. 2006 o významu a nutnosti autorizace a mandátu Rady bezpečnosti OSN pro provádění vojenských a civilních operací EU. Anne Parantainen, General Secretariat of the Council of the European Union, DG F – Information to the public, Brusel, 2006.
- Parantainen, Anne (2006 b). Anne Parantainen v odpovědi elektronickou poštou ze dne 23. 10. 2006 na dotaz autora ze dne 3. 10. 2006 o provádění, velení a řízení operací EU v Demokratické republice Kongo. Anne Parantainen, General Secretariat of the Council of the European Union, DG F – Information to the public, Brusel, 2006.
- Peacekeeping Best Practices Unit (2004): Operation Artemis: the Lessons of the Interim Emergency Multinational Force; Peacekeeping Best Practices Unit Military Division; Peacekeeping Best Practices, October 2004, <http://pbpu.unlb.org/pbpu/library/Artemis.pdf>
- Robertson, George (2003): Remarks by NATO Secretary General, Lord Robertson at the Handover Ceremony. NATO Speeches, 31 March 2003, <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s030331a.htm>
- Smith, John (2004): The Development of Response Forces in NATO and the EU and the Evolving NATO-EU Relationship. Brussels: NATO Parliamentary Assembly, Sub-Committee on Future Security and Defence Capabilities, International Secretariat, 2004, <http://www.nato-pa.int/Docdownload.asp?ID=6E1A2EDF720403007E>
- Smlouva z Nice (Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty), (2001), (2001/C 80/01), 2001, <http://www2.euroskop.cz/data/files/9/F25C6D59-5028-42E7-BC4E-C3A55AC6E044.pdf>. Ekvivalentní k: Consolidated Version of the Treaty on European Union. Official Journal of the European Communities, C 325/16, 24. 12. 2002.
- Solana, Javier (2004): Reaction Rapide in Summary of the remarks by Javier Solana. EU High Representative for the CFSP, at the informal meeting of defence ministers, S0097/04, Brussels, 5–6 April 2004, <http://ue.eu>

int/newsroom/makeFrame.asp?MAX=1&BID=107&DID=79815&LANG=1&File=/pressData/en/discours/79815.pdf&Picture=1

- The Istanbul Summit Reader's Guide (2004). Brussels: NATO Public Diplomacy Division, 2004.
- United Nations Security Council Resolution (2001) 1371, S/Res/1371 adopted by the Security Council at its 4381st meeting, 26 September 2001, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/552/01/PDF/N0155201.pdf?OpenElement>
- United Nations Security Council Resolution (2003) 1484, S/Res/1484 adopted by the Security Council at its 4764th meeting, 30 May 2003, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/377/68/PDF/N0337768.pdf?OpenElement>
- United Nations Security Council Resolution (2004 a) 1551, S/Res/1551 adopted by the Security Council at its 5001st meeting, 9 July 2004, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/419/37/PDF/N0441937.pdf?OpenElement>
- United Nations Security Council Resolution (2004 b) 1575, S/Res/1575 adopted by the Security Council at its 5058th meeting, 22 November 2004, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/619/22/PDF/N0461922.pdf?OpenElement>
- Vojenská strategie České republiky (2004). Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2004, http://www.army.cz/avis/publikace/vojenska_strategie_2004/vojenska_strategie_2004.pdf
- Vrettos, Konstantinos (2005): ESDP developments and the Headline Goal 2010 – reply to the annual report of the Council. Western European Union Parliamentary Assembly, DOCUMENT A/1898, 15 June 2005, http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/2005/1898.html
- Western European Union (1997): Declaration adopted by the WEU Council of Ministers on 22 July 1997 and attached to the Final Act of the Intergovernmental Conference concluded with the signature of the Amsterdam Treaty on 2 October 1997, <http://www.weu.int/documents/970722en.pdf>

Literatura

- Bacot-Déciaud, Michéle (2005): Le PESD: montée en puissance et perfectibilité. In: Buffot, Patrice (dir.): La défense en Europe: Avancées et limites. Paris: Documentation française, 2005.
- Bureš, Oldřich (2005): United Nations Peacekeeping in the 21st Century: Bridging the Capabilities-Expectations Gap. Dizertační práce. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2005.
- Eichler, Jan (2005): Možnosti a limity bezpečnostní strategie Evropské unie. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky. Otázky, výzvy, problémy. Sborník statí ke konferenci Česká bezpečnostní politika a její perspektivy. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2005, s. 67–75.
- Fučík, Josef (2003): Logistika v obranném sektoru a evropské obranné spolupráci. In: Khol, Radek a kolektiv: Perspektivy středoevropské vojenské spolupráce. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003, s. 93–103.
- Giegerich, Bastian – Wallace, William (2004): Not Such a Softpower: the External Deployment of European Forces. *Survival*, Vol. 46 (2004), No. 2, s. 163–182.
- Hrabal, František (2004): Vojenský výbor NATO v organizační struktuře aliance. In: Hloušek, Vít – Pavlačík, Zbyněk (eds.): Pět let v NATO. Vojenské, politické a společenské aspekty členství České republiky v NATO. Brno – Ostrava: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity – Jagello 2000, 2004, s. 194–201.
- Jane's Intelligence Review (2006): Democratic Republic of Congo elections Offer hope of stability, 1 June 2006.
- Karásek, Tomáš (2007): Integrace nebo mocenská rovnováha? Konceptualizace „vysoké“ a „nízké“ zahraničně-bezpečnostní politiky v rámci Evropské unie. *Mezinárodní vztahy*, ročník 42 (2007), číslo 2, s. 5–30.
- Kamp, Karl-Heinz (2001): Problém evropského pilíře. In: Dančák, Břetislav (ed.): Evropská unie a vývoj koncepce evropské bezpečnosti. Brno: Mezinárodní politologický ústav – Masarykova univerzita, 2001, s. 9–19.
- Khol, Radek (2003 a): Bezpečnostní a obranná politika EU: ambice a realita na počátku roku 2003. *Mezinárodní politika*, ročník XXVII (2003), číslo 3, s. 7–8.
- Khol, Radek (2005 a): Evropeizace bezpečnostní a obranné politiky ČR. In: Dančák, Břetislav – Fiala, Petr – Hloušek, Vít (eds.): Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2005, s. 145–149.
- Khol, Radek (2002): Vztahy EU – NATO před pražským summitem – gordický uzel. *Mezinárodní politika*, ročník XXVI (2002), číslo 11, s. 21–23.
- Khol, Radek a kolektiv (2003 b): Perspektivy středoevropské vojenské spolupráce. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003.
- Kříž, Zdeněk (2005 a): Německý podíl na spolupráci Evropské unie a Severoatlantické aliance při provádění vojenských operací na podporu míru. Klíčová mocnost nebo černý pasažér? In: Závěšický, Jan (ed.): Bezpečnostní (ne)stabilita. Praha: Klub mladých Evropanů, 2005, s. 46–63.
- Mihalka, Michael (2004): EU and NATO Intervention Capabilities. In: Polikanov, Dmitry (ed.): NATO and EU Intervention Capabilities and New Security Challenges for Transatlantic Relations. Proceedings of the 17th Meeting of the Euro-Atlantic Security Study Group. Bratislava: Institute for Security and Defence Studies, Slovak Foreign Policy Association, PfP Consortium of Defence Academie and Security Studies Institutes, 2004.
- Ministerstvo obrany České republiky (2004): Na cestě integrace. Praha: Agentura vojenských informací a služeb, 2004.

- Pachta, Lukáš (2005): Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů. In: Král, David – Pachta, Lukáš: Zahraniční politika rozšířené Evropské unie. Témata, výzvy, perspektivy. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2005, s. 71–134.
- Pavka, Marek (2004): Multilaterální urovnávání ozbrojených konfliktů: OSN a regiony – alternativy, doplňky nebo kopie? Dizertační práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2004.
- Závěšický, Jan (2006): Evropská bezpečnostní a obranná politika a EU operace na podporu míru. Rigorózní práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2006.
- Závěšický, Jan (2004): Institucionální vztah evropské bezpečnostní a obranné politiky a NATO. Vojenské rozhledy, ročník 13 (45), (2004), číslo 4, s. 14–22.
- Zúna, Jaromír (2002): NATO operace na podporu míru. Brno: Vojenská akademie v Brně, 2002.

Internetové zdroje a elektronické verze tištěných zdrojů

- Abele, Alexander B. (2003): Armed Conflict and Military Intervention. The EU Rapid Reaction Force and the Operation „CONCORDIA“ in Macedonia, 2003, <http://www.juridicum.at/forschung/abele/macedonia.pdf>
- Andersson, Jan Joel (2006): Armed and Ready? The EU Battlegroup Concept and the Nordic Battlegroup. Swedish Institute for European Policy Studies (SIEPS), 2006, http://www.sieps.se/_pdf/Publikationer/2006/20062.pdf
- Bělčík, Martin – Borkovec, Zdeněk (2006): Koncept bojových skupin EU. Battlegroups, prezentace CESES. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, 25. 1. 2006, http://ceses.cuni.cz/sbp/doc/2006/060125-Prezentace_NMO-O_BG.ppt
- Bergeron, James (2004): Transformation and the Future of Berlin Plus. RUSI Journal, Vol. 149 (2004), Iss. 5, s. 38–45, <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=731131761&SrchMode=1&sid=4&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1146574155&clientId=45397>
- Earle, Caroline R. (2004): European Capacities for Peace Operations: Taking Stock. The Henry L. Stimson Center, March 2004, <http://www.stimson.org/fopo/pdf/Earle-EuropeanCapacitiesforPeaceOperations-TakingStock.pdf>
- Eesti Välisministeerium (2005): Participation in Peace Support Operations. Estonian Ministry of Foreign Affairs, Estonia in NATO, 19 April 2005, http://www.vm.ee/eng/nato/kat_359/1004.html
- European Union Military Staff (2006): EU Missions and Operations. Impetus – Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2006, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/NewsletterEUSinalversion060424.pdf>
- Faria, Fernanda (2004): Crisis management in sub-Saharan Africa. The Role of the European Union. Occasional Paper, No. 51. European Union Institute for Security Studies, April 2004, <http://www.iss-eu.org/occasion/occ51.pdf>
- Flournoy, Michèle A. – Smith, Julianne et al. (2005): European Defense integration: Bridging the Gap between Strategy and Capabilities. Washington, D.C.: Center for Strategic and International Studies, 2005, http://www.csis.org/media/csis/pubs/0510_eurodefensereport.pdf
- Foreign Policy (2006): ESDP: Structures and NATO Coordination. Foreign Policy (Washington), No. 152 (January/February 2006), s. 6–7, <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=960626321&SrchMode=1&sid=3&Fmt=4&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1146236247&clientId=45397>
- Gnesotto, Nicole (chair, 2004): European Defence. A proposal for a White Paper. Report of an independent Task Force. European Union, Institute for Security Studies, May 2004, <http://www.iss-eu.org/chailot/wp2004.pdf>
- Gowan, Richard (2005): The Battlegroups: A Concept in Search of Strategy? In: Biscop, Sven (ed.): E Pluribus Unum? Military Integration in the European Union. Egmont Paper 7. Brussels: Royal Institute for International Relations, 2005, <http://www.forum-europe.com/publication/IRRI-militaryintegrationintheEU.pdf>
- Grevi, Giovanni – Lynch, Dov – Missiroli, Antonio (2005): ESDP Operations. Paris: European Union Institute for Security Studies, 2005, <http://www.iss-eu.org/esdp/09-dvl-am.pdf>
- Haine, Jevan-Yves (2004): ESDP: an overview. European Union Institute for Security Studies, 2004, <http://www.iss-eu.org/esdp/01-jyh.pdf>
- International Crisis Groups (2006): Conflict history: DR Congo, December 2006, http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=conflict_search&l=1&t=1&c_country=37
- Keohane, Daniel (2003): EU defence policy: Beyond the Balkans, beyond peacekeeping? Centre for European Reform, 2003, http://www.cer.org.uk/articles/keohane_weltpolitik_jul03.html
- Khol, Radek (2005 b): Operace ALTHEA: průběžné hodnocení a další perspektiva misí EU. NATOAKTUAL, 19. 12. 2005, http://www.natoaktual.cz/na_analyzy.asp?r=na_analyzy&c=A051219_085838_na_analyzy_m02
- Kříž, Zdeněk (2005 b): Operace Althea naznačuje limity EU. NATOAKTUAL, 14. 3. 2005, http://www.natoaktual.cz/na_analyzy.asp?r=na_analyzy&c=A050314_151346_na_analyzy_m00
- Lindley-French, Julian – Algeri, Franco (2004): A European Defence Strategy. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2004, http://www.cap.uni-muenchen.de/download/2004/2004_Venusberg_Report.pdf
- Lindstrom, Gustav (2004): On the ground: ESDP operations. In: Gnesotto, Nicole (ed.): EU Security and Defence Policy. The First Five Years (1999–2004). European Union Institute for Security Studies, 2004, <http://www.iss-eu.org/books/5esdpn.pdf>
- Ministerstvo vnitra České republiky (2006): Prezentace Odboru mezinárodní policejní spolupráce – Skupina zahraniční spolupráce a policejních misí. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2006, <http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/omps.html>

- Møller, Bjørn (2005): The EU as a Security Actor. „Security by Being“ and „Security by Doing“. DIIS Report 12. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, Department of Conflict and Security Studies, 2005, <http://www.diis.dk/graphics/Publications/Reports2005/diisreport-2005-12.pdf>
- Monaco, Annalisa (2003): NATO and the EU – „In Harmony“ over Macedonia. NATO Notes, Vol. 5 (28 February 2003), No. 2, <http://www.isis-europe.org/ftp/Download/NATO%20and%20EU%20Harmony-%20NN%20v5n2.PDF>
- Nowak, Agnieszka (ed., 2006): Civilian Crisis Management: the EU way. Chaillot Papers, No. 90. European Union Institute for Security Studies, June 2006, <http://www.iss-eu.org/chaillot/chaill90.pdf>
- Payne, Kenneth (2003): The European Security and Defence Policy and the future of NATO. NATO EAPC Fellowship Report, 2003, <http://www.nato.int/acad/fellow/01-03/payne.pdf>
- Quille, Gerrard (2004): ESDP takes over from NATO: Operation ALTHEA, coherent, effective and democratically accountable? European Security Review, No. 24. ISIS Europe, October 2004, <http://www.isis-europe.org/ftp/Download/ESR%2024%20-%20Operation%20Althea.PDF>
- Quille, Gerrard (2003): What does the EU agreement on Operational Planning mean for NATO? Nato Notes, Vol. 5 (2003), No. 8. ISIS Europe, December 2003, <http://www.isis-europe.org/ftp/download/eu%20plann%20cell-%20nn%20v5n8.pdf>
- Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (2005): European Union Presidency Seminar on Civil Military Co-ordination: Role of EU Institutions and Structures. Workshop Discussion Papers, Whitehall, London, 17–18 October 2005, <http://rusi.org/militarysciences/announcements/ref:A42DE619D1A4E5/>
- SIPRI (2006): Database on Multilateral Peace Operations. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 2006, http://conflict.sipri.org/SIPRI_Internet/
- World Security Institute Project (2006): NATO-EU Relations. WSI Project Brussels Office, 2006, http://www.wsibrussels.org/eu_nato_relations.htm#3

Poznámka

Autor velmi děkuje všem oponentům za jejich podnětné a oprávněné připomínky a úsilí, které výrazně zvýšilo kvalitu této stati. Redakci časopisu děkuje za pečlivé přehlédnutí textu. Zvláštní poděkování patří Anne Parantainenové z generálního sekretariátu Rady Evropské unie za jinak jen obtížně dostupné informace.